

VIDKI IN NAŠE SRAJČICE

ekologija
raziskovalna naloga

Avtorice: Nela PEČELIN
Lana VRHOVEC
Mija NOVAK

Mentorica: Petra NOVAK, prof. slovenščine

Žiri, 2023

KAZALO (VSEBINE)

Povzetek	IV
1 UVOD	1
2 TEORETIČNI DEL.....	2
2.1 OBLAČILA	2
2.2 Tekstilna industrija	3
2.3 Surovine za oblačila	4
2.4 POTROŠNIKI IN OBLAČILA.....	6
2.4.1 Recikliranje	6
2.4.2 Ekološka moda	6
2.4.3 Trajnostna moda, zeleno nakupovanje	6
2.4.4 Projekt Obleka naredi človeka	7
2.4.5 (Dobrodelne) Organizacije v povezavi s ponovno uporabo tekstila	7
3 RAZISKOVALNI DEL	10
3.1 METODOLOGIJA	10
3.1.1 Opis vzorca raziskave	10
3.1.2 Opis merskega instrumenta	10
3.1.3 Opis postopka zbiranja podatkov.....	10
3.1.4 Obdelava podatkov	11
3.2 REZULTATI	11
3.2.1 Rezultati ankete.....	11
3.2.2 Intervju	27
4 RAZPRAVA	38
5 ZAKLJUČEK	40
6 VIRI IN LITERATURA	41
7 PRILOGE	

II KAZALO SLIK

Slika 1: Prva oblačila	2
Slika 2: Velike tekstilne tovarne	3
Slika 3: Zaposleni v tekstilni tovarni	4
Slika 4: Predelava bombaža.....	5
Slika 5: Skladišče oblačil pri RK.....	8
Slika 6: Zbojniki Humana	9
Slika 7: Okoljevarstvenica Erika Oblak	27
Slika 8: Oblačila in fosilna goriva	30
Slika 9: Velike količine oblačil.....	31
Slika 10: Mikroplastika in zdravje ljudi	31
Slika 11: Delež recikliranih oblačil	32
Slika 12: Pogovor z go. Živo Lopatič (zaslonski posnetek).....	35
Slika 13: Pozabljena oblačila pred garderobo - 1	36
Slika 14: Pozabljena oblačila – 2.....	36

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Trgovine z oblačili	11
Graf 2: Posredovanje oblačil	12
Graf 3: Ciljna skupina nošenih oblačil	12
Graf 4: Kupovanje oblačil na začetku letnega časa	13
Graf 5: Cena oblačil	14
Graf 6: Nošenje rabljenih oblačil.....	14
Graf 7: Družba ob nakupovanju oblačil.....	15
Graf 8: Nakupovanje iz druge roke.....	15
Graf 9: Prdhodna informacija o materialu	16
Graf 10: Materiali oblačil.....	16
Graf 11: Izvor oblačila.....	17
Graf 12: Recikliranje oblačil.....	18
Graf 13: Lastništvo : potreba.....	18
Graf 14: Količina oblačil glede na vrsto oblačila.....	19
Graf 15: Pižama	19
Graf 16: Član z največ oblačili.....	20
Graf 17: Slovenski proizvajalci oblačil	20
Graf 18: Barva spodnjega perila	21
Graf 19: Najpogostejša obutev.....	22
Graf 20: Tekstilna industrija kot onesnaževalec	22
Graf 21: Pogovori doma o delovni sili za oblačila	23
Graf 22: Standardi oblačil.....	23
Graf 23: Uporaba oblačil do konca.....	24
Graf 24: Barva oblačila, ki ga imajo na sebi.....	25
Graf 25: Material oblačila, ki ga imajo na sebi.....	25

Povzetek

Naloga predstavi stanje med osnovnošolci in v splošnem v Sloveniji glede pretirane uporabe oblačil glede na odnos do okolja. V teoretičnem delu je predstavljeno, v praktičnem pa podkrepljeno, recikliranje, kakšno je reciklirano oblačilo in tudi kje lahko kupimo rabljena oblačila. V teoretičnem delu so predstavljeni razvoj oblačil, tekstilna industrija in odnos le-te do okolja, zbirni centri, kamor lahko oddamo oblačila, poleg trgovin iz druge roke. Praktični del da vpogled na odnos mladostnikov (in posledično staršev) do oblačil, do katerih smo prišli preko anketnih vprašalnikov. Predstavljena sta tudi intervjuja in sklepi, nastali na njuni podlagi z okoljevarstvenico Eriko Oblak in Živo Lopatič, ki dela v Pravični trgovini. V samem sklepu se sprašujemo, ali imamo strategijo za ravnanje z oblačili, ki jih ne potrebujemo več, na lokalni in nacionalni ravni.

Ključne besede: ekologija, oblačila, onesnaževanje, tekstilna industrija, trajnostna moda

Zahvala

Ob zaključku naše raziskovalne naloge bi se rade zahvalile vsem, ki so kakor koli sodelovali in nam pomagali, da smo raziskovanje pripeljale do konca.

Še posebej bi se zahvalile učencem za izpolnjene ankete, okoljevarstvenicama Eriki Oblak ter Živi Lopatič za izčrpen intervju in seveda naši mentorici Petri Novak, ki nas je vodila in usmerjala čez celo raziskovanje.

Z vašo pomočjo nam je uspelo.

1 UVOD

Za raziskovalno nalogo smo se odločile zato, ker nam je tema o oblačilih zanimiva. Želimo biti lepo, modno oblečene, a skoraj z grozo ugotavljamo, da se moda zelo hitro spreminja, za spremembami pa ostaja veliko neponošanih oblačil. Želimo ugotoviti, koliko oblačil v resnici ni v uporabi in kaj to pomeni za okolje. Zanima nas, zakaj ljudje ponosijo oblačila do konca ali pa jih že pred tem zavržejo in koliko ljudje porabijo denarja za oblačila, kje jih kupujejo, prav tako, kaj posamezniki storijo z oblačili, ko zanje niso več uporabna, bodisi premajhna bodisi nemodna/nevšečna.

Upamo, da bomo z raziskovalno nalogo ugotovile, v kakšni meri s pretiranim nakupovanjem onesnažujemo okolje in naš planet ter koliko denarja porabimo na leto za oblačila. Pred samim raziskovanjem smo si postavile naslednje hipoteze:

1. HIPOTEZA: Ljudje po končanem nošenju oblačil podarijo oblačila sorodnikom, prijateljem, Rdečemu križu ...
2. HIPOTEZA: Večina ljudi nosi nova, nerabljena oblačila.
3. HIPOTEZA: Pri tekstilni industriji so največji problem barvila.
4. HIPOTEZA: Ljudje danes drugače ravnamo z oblačili kot Videk iz pravljičice F. Levstika oz. ljudje v njegovem času.
5. HIPOTEZA: V Žireh nimamo posebne strategije, ki bi se navezovala na varovanje okolja v povezavi z oblačili.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 OBLAČILA

Ljudje nosimo oblačila že od zadnje ledne dobe. Z oblačili je človek izrazil svojo kulturo, pokazal premoženje ali lepoto. Od takrat se postopki proizvodnje nenehno spreminjajo, izboljšujejo. V prvi vrsti pa so bila oblačila uporabna – ščitila so pred mrazom, pred hudo vročino (soncem), pred dežjem ...

Slika 1: Prva oblačila (spletni vir)

Razvoj izdelave tekstila oziroma oblačil so znanstveniki raziskovali in preučevali vse do konca 20. stoletja, saj so jim ti viri pomagali pri spoznavanju življenja ljudi takrat. O prvih oblačilih nam veliko povedo različne najdbe, kot so šivalne igle, starost najstarejše je ocenjena na 60 000 let, najstarejši barvan lan, različni pripomočki za pletenje, figurica Venere, ki prikazuje sukano krilo, in še ostale figurice s klobuki, kapami, pasovi...

Celotne zgodovine oblačil ne bomo predstavljale, ker so za našo nalogo drugotnega pomena, predstavimo pa tiste, ki so verjetno še malo povezane s sedanjostjo.

V 19. in 20. stoletju so se nosile prozorne srajce in tunike, pas pa je bil dvignjen tik pod prsi. Pojavil se je bidermajerski slog oblačenja, podoben romantiki. Pojavila so se krila, imenovana krinoline. Po prvi svetovni vojni so bile značilne srajce in predvsem oblačila manj strogih oblik. Krila so se še vedno krajšala. Pojavljala pa so se tudi oblačila, ki so jih lahko nosile tako ženske kot moški. Leta 1837 so bile izdelane prve kavbojke iz modrega jeansa.

Sprva je bilo jeans blago mešane sestave. V 18. stoletju so se povečali trgovina, suženjsko delo in bombažni nasadi in jeans so začeli izdelovati samo iz bombaža. Delavci so ga dolgo nosili,

ker je material zelo močan in se ni dolgo izrabil. Blago je bilo navadno pobarvano z indigo, barvo so pridobivali iz rastlin v Ameriki in v Indiji, jeans tkanine so običajno temno modre barve. Kasneje so oblačila uporabljali kopalci zlata, kavboji itd. Danes pa je jeans prisoten po vsem svetu (Trošt, 2011).

Dandanes smo ljudje veliko bolj svobodomiselní in ne sledimo samo eni določeni modni smernici. Ni več določenih zapovedi, kako se smemo oblačiti (z izjemo določenih verskih skupin, ki jim to narekuje veroizpoved). Pravzaprav ima vsak posameznik izdelan svoj določeni slog, ki mu najbolj ustreza. Posledično se v naših omarah tudi znajde več kosov oblačil (prav tam).

2.2 Tekstilna industrija

V današnjem času smo s pomočjo nove tehnologije zmožni izdelovati vse kakovostnejša oblačila po ugodni ceni. Po izumu plastike s strani naftnih in kemičnih korporacij so lahko vlakna zdaj izdelana sintetično, saj jih tako lahko izdelamo natančneje kot naravna vlakna. Ker smo napredovali v tehnologiji, načinu proizvodnje, so oblačila postala bolj dosegljiva. Stopnja nakupa novih oblačil se večja, njihova življenjska doba pa manjša. Zaradi hitre mode nastaja vse več odpadkov, saj ljudje oblačil, ki so moderna le za kratek čas, ne ponosijo do konca, temveč jih zavržejo. Današnje tovarne, ki proizvajajo oblačila, zelo onesnažujejo okolje z odpadki. To težavo poskušamo odpraviti s ponovno uporabo nošenih oblačil (trgovine iz druge roke) in recikliranjem, vendar to še zdaleč ne odtehta odpadkov, ki jih proizvedejo velike tekstilne tovarne (Zalar, 2020).

Slika 2: Velike tekstilne tovarne (Spletni vir)

Slika 3: Zaposleni v tekstilni tovarni (Spletni vir)

2.3 Surovine za oblačila

Najpogostejši materiali, ki jih za izdelavo oblačil uporabljamo danes, so bombaž, volna, usnje, najlon in poliester. Med najpogostejše materiale, ki se pojavljajo v tekstilni industriji, spada bombaž, ki predstavlja kar 40 % vseh uporabljenih vlaken v tekstilni industriji. Ker je razgradljiv naraven produkt, mnogi mislijo, da ne onesnažuje okolja. Vendar to ne drži, saj ga med rastjo pogosto škropijo s pesticidi, poleg tega pa tudi pri predelavi uporabljajo kemikalije, ki so za okolje škodljive. V zadnjem času pa so iznašli tudi naravno obarvam bombaž, ki je bolj odporen na škodljivce kot beli bombaž, kar pa bi na dolgi rok zmanjšalo uporabo pesticidov. Volna je najpomembnejše živalsko vlakno, ki se pojavlja v tekstilu. Njena predelava precej onesnažuje okolje, saj so pri procesu potrebna mila in alkalijske raztopine. Usnje je v celoti razgradljivo, vendar podobno kot volna zelo onesnažuje okolje. Za razliko od bombaža in volne pa najlon, po tem ko je oblikovan v vlakna, ne potrebuje dodelave. Poliester pa je najpogostejše uporabljen material v tekstilni industriji, saj se njegova vlakna hitro sušijo, se ne mečkajo, so močna in trpežna. V nasprotju z bombažem je sintetično vlakno (prav tam).

Naš odnos do mode je treba ponovno ovrednotiti, ne le zaradi nas samih, temveč tudi zaradi naših zanamcev. Prvi razlog je namreč ekologija. Samo v ZDA na leto zavržejo 12,7 tone oblačil. Industrija hitre mode na leto uporabi 70 milijonov ton vode za svoje obratovanje in milijone ton umetnih gnojil, insekticidov in pesticidov.

Za zdravje ljudi, živali in zemlje najbolj škodljivi insekticidi se po ugotovitvah Svetovne zdravstvene organizacije uporabljajo že pri gojenju bombaža. Zato so mu nadeli vzdevek »najbolj umazani pridelek«. Poleg nevarnega insekticida – samo ena kaplja na kožo

človeka je smrtna – se pri vzgajanju bombaža uporabljajo tudi umetna gnojila, ki so uničujoča za ekosistem. Semena bombaža se nato uporabljajo za prehranjevanje živali, zato ni presenetljivo, da so sledovi insekticida prisotni tudi v kravjem mleku. Pesticidi, ki jih uporabljajo pri vzgajanju bombaža v bilijonih ton, pa so med prepoznanimi karcinogenimi snovmi (Vidner Ferkov, 2014).

Bombaž pridelujejo države v razvoju, zato je nevarnost za ljudi, živali in okolje toliko večja, ker gre za pomanjkanje ustrezne zaščite in znanja. Rešitev se ponuja v vzgoji organskega bombaža, ki se izogiba nevarnim snovem in umetnim gnojilom. Le 0,76 odstotka svetovne proizvodnje bombaža je organske. Kot navaja poročilo o pridelavi organskega bombaža, je njegova pridelava leta 2011 padla za 37 odstotkov. Čeprav globalno najbolj razširjene blagovne znamke postajajo uporabnice organskega bombaža. Indija je največja proizvajalka organskega bombaža in dežela, ki poskuša ohranjati izročilo ročno spredenega in tkanega tradicionalno pridelanega bombaža – khadija, ki je čislán že več tisočletij. Bil je vojni plen Aleksandra Velikega in zaželena dobrina starih Rimljanov. Tradicionalna obdelava je namreč ključna za okolje, saj se sicer bombaž predeluje v tkanino z uporabo strupenih snovi, ki nato odtekaajo v reke in morja (prav tam).

Slika 4: Predelava bombaža (Arhiv časopisa Delo)

2.4 POTROŠNIKI IN OBLAČILA

2.4.1 Recikliranje

Veliko organizacij, kot npr. Zavod Bob, organizira izmenjavo rabljenih oblačil. Recikliranje pomeni, da neko stvar ponovno uporabimo. Obstaja veliko načinov za recikliranje oblačil, odvisno od njihovega stanja, vse od darovanja do kompostiranja do njihove ponovne uporabe. Metanje oblačil v smeti naj bi bilo le v skrajnem primeru, menijo strokovnjaki. Doniranje je podarjanje dobro ohranjenih starih oblačil dobrotelnim ustanovam.

Organizacije bodo rabljena oblačila podarile naprej. Tako pomagata tistim, ki potrebujejo pomoč, in zmanjšata količino odpadkov. Tudi zavetišča za živali pogosto sprejmejo stare brisače, odeje in rjuhe, ki jih uporabijo za postelje ali nego živali. Čedalje bolj priljubljene so tudi izmenjalnice. Centri za recikliranje tekstila sprejemajo in razvrščajo oblačila, ki niso dovolj dobra za doniranje ali prodajo. Najljubša, obrabljena srajca ali pullover lahko postane prevleka za vzglavnik ali pa stare odeje in rjuhe iz flanela v posteljo za hišne ljubljence. Poškodovane majice in brisače uporabite kot krpe za prah ali čiščenje. Trakovi iz bombažnih majic se čudovito obnesejo tudi kot vrvice za pritrdjevanje zelenjave na vrtu (<http://www.tekstilnica.si>).

2.4.2 Ekološka moda

V povprečju vsak Slovenec na leto zavrže 12 kilogramov oblačil.

Z enim pranjem posredujemo v okolje tudi 700.000 plastičnih mikrovlagen. Študije kažejo, da bi lahko vaša oblačila, ki vsebujejo umetna vlakna, ogrozila svetovna morja. Z razvojem plastike sta se naše življenje in gospodarstvo znatno spremenila. Šele takrat smo ljudje začeli ustvarjati nove materiale neodvisno od naravnih danosti. A sto let pozneje so posledice plastike zastrašujoče. Ne le, da zaradi zaužite plastike (vrečke, platenke in podobno) umirajo živali, da se plastika nabira v oceanih in rekah, v vodotokih konča tudi mikroplastika, ki nastaja ob obrabi sintetičnih vlaken med pranjem oblačil. In če smo do sedaj ponotranjili skrb za okolje v smislu varčevanja z energijo in vodo, bomo morali začeti razmišljati tudi o mikroplastiki (<https://old.delo.si/druzba/zeleni-odnos-do-mode.html>; <https://old.delo.si/znanje/potrosnik/koliko-otroskih-solz-in-strupa-je-pa-na-vasi-majici.html>).

2.4.3 Trajnostna moda, zeleno nakupovanje

Trajnostna moda je izraz, ki se vedno pogosteje uporablja v medijih in na družabnih omrežjih. Z njim je povezanih veliko vplivnežev in kopica velikih podjetij. Ironično so ta svoje bogastvo pridobila predvsem s pojavom hitre mode, vendar so zdaj trajnostna in svoje kolekcije oglašujejo prav s tem izrazom. Če nisi trajnosten, nisi »in«. Z izrazom trajnostna moda označujemo kolekcije oblačil, ki predstavljajo popolno nasprotje t. i. hitri modi: torej zelo ugodnim, vedno znova novim in trendi kolekcijam oblačil, običajno izdelanih iz manj

kakovostnih materialov. S pojmom trajnostna moda torej označujemo izdelke. Zeleno nakupovanje pa je okolju prijazno nakupovanje.

2.4.4 Projekt Obleka naredi človeka

Obleka naredi človeka je projekt, pri katerem želijo pridobiti čim bolj natančne podatke o stanju na področju oblačil v Sloveniji. Doseči še večjo ozaveščenost potrošnikov o problematiki oblačil z vidika prekomerne potrošnje ter oblačilnih odpadkov z namenom, da bi začeli spreminjati svoje navade, odločevalcem predstaviti pridobljene podatke o stanju na področju oblačil v Sloveniji, vzpostaviti dialog z njimi ter jih spodbuditi k razmisleku o sprejemu ustreznih politik in ukrepov. Pri tem projektu je sodelovalo več kot 40 organizacij. (<https://ebm.si/obleka-naredi-cloveka>)

2.4.5 (Dobrodelne) Organizacije v povezavi s ponovno uporabo tekstila

Rdeči križ ponuja pomoč najbolj ranljivim posameznikom in skupinam. S programi socialne dejavnosti, ki sodijo med najpomembnejše in najobširnejše, Rdeči križ Slovenije lajša stisko brezposelnih, brezdomcev, starostnikov, bolnih, osamljenih ter številnih posameznikov in družin v stiski. V številne dejavnosti je vključenih na stotine predanih prostovoljcev. Rdeči križ pomaga socialno ogroženim posameznikom zlasti s prehranskimi paketi, higienskimi pripomočki, oblačili in obutvijo, pohodništvom in belo tehniko. Skrbi tudi za izvajanje sosedske pomoči, pripravlja srečanja starostnikov, organizira obiskovanje bolnih oseb, spodbuja delovanje skupin za samopomoč in osebni razvoj ter medgeneracijskih skupin. Organizira pa tudi letovanje in taborne za otroke in nudi pomoč brezdomcem (https://www.rks.si/sl/Socialna_dejavnost/).

Slika 5: Skladišče oblačil pri RK (Spletni vir)

Karitas nudi pomoč družinam, ki potrebujejo osnovno pomoč s hrano, plačilom položnic, kurjavo in higienskimi pripomočki. To jim lahko zagotovimo predvsem z našimi darovi, ki jih zbiramo s Klicem dobrote. Karitas nudi pomoč tistim, ki resnično rabijo pomoč, mi pa jim pri tem lahko pomagamo, na različne načine: prispevamo prostovoljne prispevke, kupimo zvezke, ponošena oblačila, ki so še uporabna, a so nam npr. premajhna, nesemo v zbirni center in tako lahko darujemo oblačila ... Karitas ima veliko dobrodelnih organizacij, projektov, donacij ... Pomaga ljudem pri nas v Sloveniji in tudi v tujini. (www.karitas.si)

Humana je mreža 30 organizacij, ki delujejo na lokalni in internacionalni ravni. S solidarnostjo in medsebojnim sodelovanjem si prizadevajo za izboljšanje življenjskih pogojev ljudi v Evropi, Afriki, Aziji ter Severni in Južni Ameriki. Njihova prioriteta je pomagati najrevnejšim prebivalcem sveta in vsem, ki izrazijo željo po oblačilih. Z zbiranjem rabljenih oblačil reciklirajo in tako skrbijo za okolje, poleg tega pa del dobička od prodaje donacij vračajo skupnostim. Financirajo izobraževanja, gradijo ekološke skupnosti, pomagajo pri preprečevanju širjenja nalezljivih bolezni ... (<https://www.humana.si/>)

Slika 6: Zabojniki Humana (Spletni vir)

3 RAZISKOVALNI DEL

V raziskovalnem delu smo skušale ugotoviti, kako je s prisotnostjo misli na ekologijo oz. onesnaževanje v povezavi z oblačili (v Žireh). Predstavile bomo metode, s katerimi smo pridobile informacije in podatke, predstavljene v raziskovalni nalogi.

3.1 METODOLOGIJA

Osnovno teorijo smo pridobile na podlagi prebranih revij, knjig, člankov na temo ekologije. Iskale smo po različnih virih, tako pisnih (spletnih) virih, odpravile smo se tudi na teren.

Za raziskavo smo izdelale anketo o ekologiji, navadah oblačenja, recikliranju oblačil. Reševali so sedmošolci, osmošolci in devetošolci. Oprle smo se tudi na anketo, ki je bila izvedena na naši šoli dve leti nazaj.

Sledil je intervju z dvema aktivistkama za (bolj) ekološko rabo oblačil. Ob koncu smo, čisto nenačrtovano povprašale še o stanju v naši občini.

3.1.1 Opis vzorca raziskave

Najprej smo sestavile anketo, kjer smo izvedele, koliko so učenci seznanjeni z recikliranjem oblačil, ekologijo in o njihovem načinu oblačenja. Anketo so reševali sedmošolci, osmošolci in devetošolci. Vseh skupaj je bilo 171 (v 7. razredu 33 fantov in 29 deklet, v 8. razredu 30 fantov in 28 deklet ter v 9. razredu je bilo 25 fantov in 26 deklet).

Dodatni vzorec raziskave predstavljata intervjuja z okoljevarstvenico iz Žirov, Eriko Oblak, in vodjo Pravične trgovine, Živo. In nenazadnje tudi predstavnik Občine Žiri.

3.1.2 Opis merskega instrumenta

Anketo za učence je sestavljalo 34 vprašanj. Vprašanja so bila anonimna, odprtega in zaprtega tipa.

Vprašanja za intervju smo vnaprej pripravile in intervjuvanki tudi vnaprej seznanili z njimi.

3.1.3 Opis postopka zbiranja podatkov

Teoretične podatke smo pridobile na spletu in v tiskanih virih.

Delo smo nadaljevale tako, da smo decembra 2022 učencem Osnovne šole Žiri, in sicer zadnji triadi, dali anonimne ankete, na katere so odgovarjali. Ko smo dobile ankete nazaj, smo se lotile izdelovanja grafov, ki so nastali po analizi anket. Za primerjavo smo dodale rezultate šolske ankete izpred dveh let, ko smo sodelovali v projektu Erasmus + (Smart waste managers).

Sledili so intervjuji, še prej pa sestavljanje vprašanj zanje. Za intervjuja smo se vnaprej dogovorile. Tako smo pridobile še nekaj zanimivih podatkov za našo nalogo. Na občini smo zastavile le eno, konkretno vprašanje, ki smo ga posredovale preko e-sporočila.

3.1.4 Obdelava podatkov

Ko so anketiranci izpolnili ankete, smo začele s pregledovanjem podatkov. Anketo smo si razdelile na tri dele in vsaka je v Wordov dokument prepisala svoja vprašanja in pod njimi prepisala odgovore učencev od najpogostejših do najredkejših oz. odgovore, med katerimi so lahko izbirali. Pri odprtih vprašanjih smo prepisale celotne odgovore. Poleg odgovorov smo dopisale tudi odstotke, ki predstavljajo, kakšen delež anketirancev se je odločilo za določen odgovor.

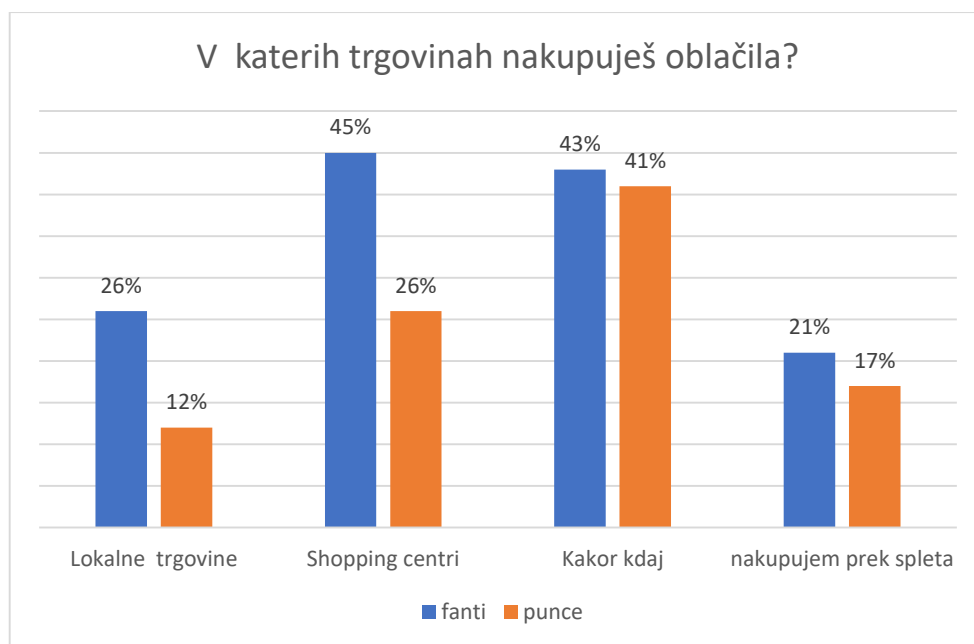
Ko so bili vsi podatki zbrani, smo naredile grafe ter jim pripisale tudi njihov del odstotkov v grafu.

Osebe, s katerimi smo imele intervju, smo poimenovali z imenom in priimkom, saj sta odkriti borki za ekološko rabo oblačil.

3.2 REZULTATI

3.2.1 Rezultati ankete

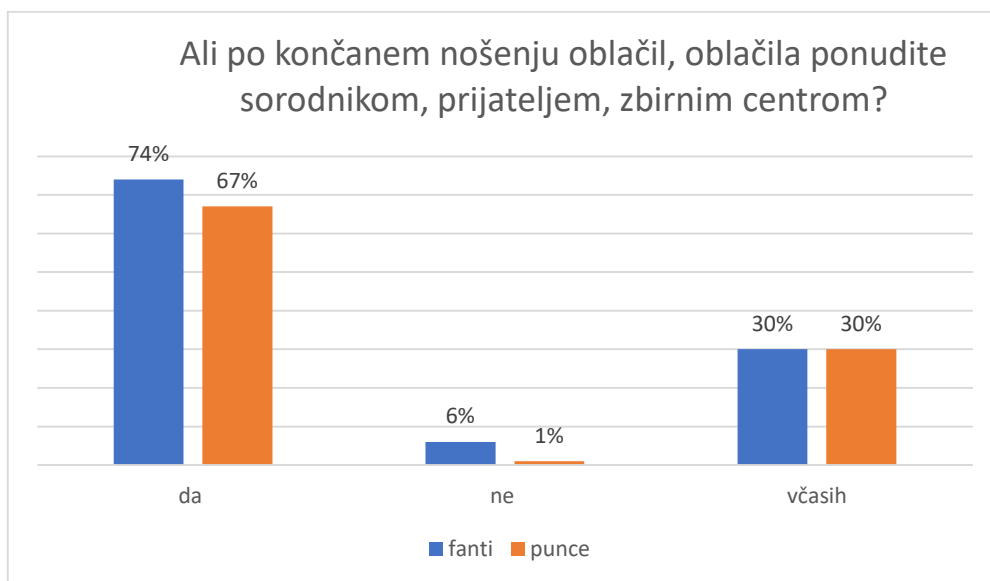
V nadaljevanju predstavljamo analizo ankete.

Graf 1: Trgovine z oblačili

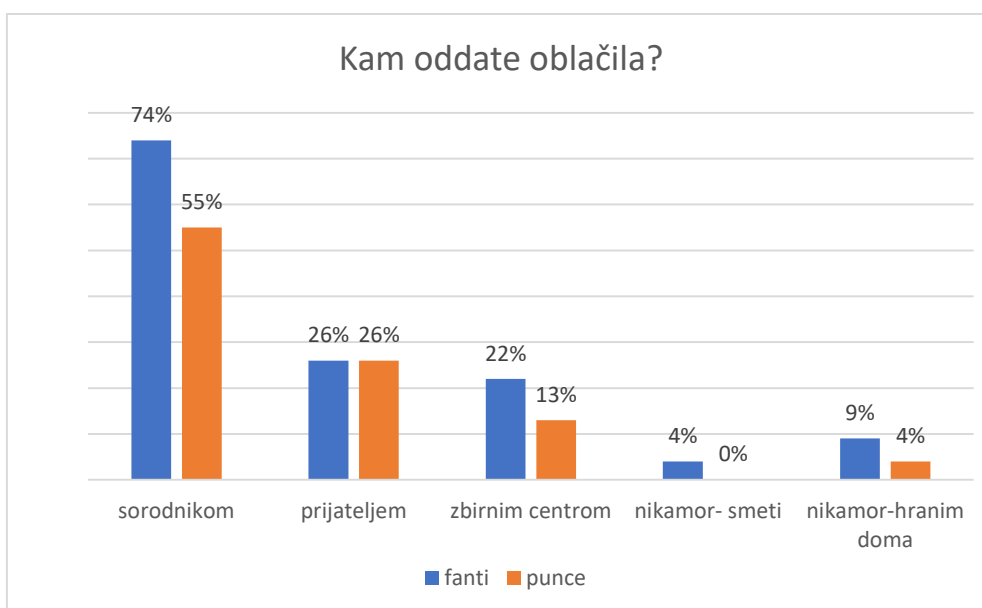
Graf 1 nam prikazuje, kje fantje oz. dekleta nakupujejo. Pričakovale smo, da bo več deklet kot fantov obkrožilo, da nakupuje v nakupovalnih centrih. V povezavi z nakupovanjem v lokalnih trgovinah, je, po našem pričakovanju, to možnost obkrožilo več fantov kot deklet. Morda zato, ker fantje niso tako izbirčni in se nam tudi zdi, da njihova moda ni tako raznolika. Presenetilo pa nas je, da se jih malo poslužuje nakupovanja preko spleta.

Graf 2: Posredovanje oblačil

Graf 2 prikazuje, koliko fantov oz. deklet svoja oblačila ponudi komu drugemu, ko jih on/ona ne nosi več. Po pričakovanjih večina odda oblačila naprej, majhen del jih ne da nikomur, kar nekaj pa jih je obkrožilo včasih.

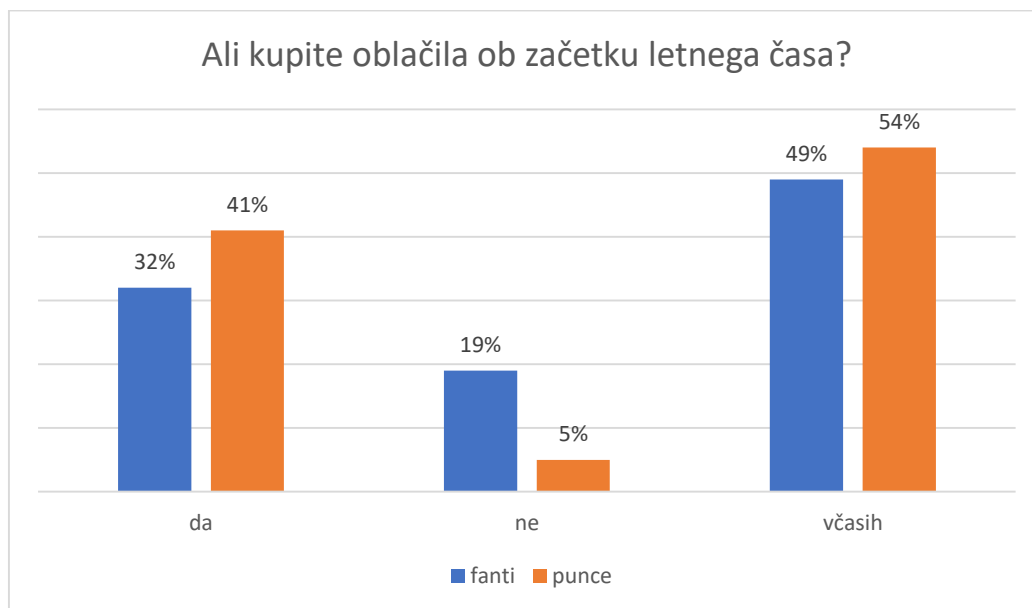
Graf 3: Ciljna skupina nošenih oblačil

Graf nam prikazuje, kam po končanem nošenju učenci odnesejo oblačila. Učenci so lahko obkrožili več možnosti. Več kot polovica jih je obkrožilo, da obleke da sorodnikom, nekaj več kot 20 % pravi, da jih odda prijateljem, nekaj jih je tudi napisalo, da jih da zbirnim centrom, zelo malo jih da v smeti. Manj kot 10 % pa jih je obkrožilo, da oblačila hrani doma.

Koliko denarja porabijo fantje in dekleta na mesec za oblačila? Presenetilo nas je, da kar polovica fantov na mesec porabi več kot 50 evrov, dekleta pa bistveno manj. Pri odgovoru

'manj kot 50 evrov' pa je več punc, fantov pa je ravno polovica. Morda vprašanje ni bilo povsem razumljivo, in so fantje odgovarjali za celotno družino. Možna pa je tudi razlaga, da fantje kupujejo dražja, bolj kakovostna oblačila.

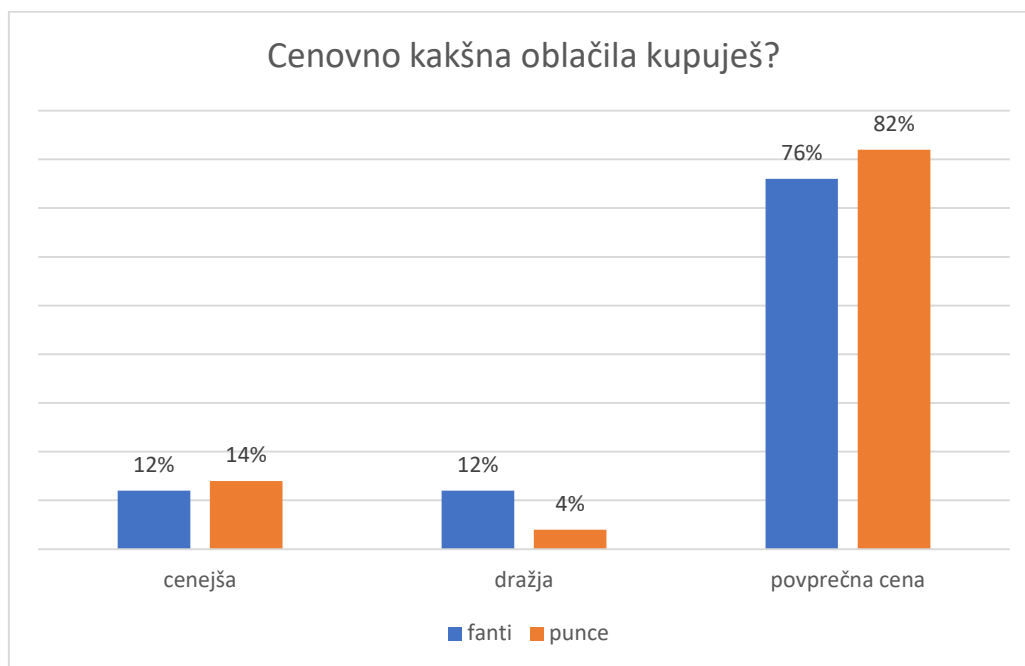
Nekaj več kot 20 % fantov in deklet je obkrožilo, da vsak mesec kupijo kakšno novo oblačilo, velika večina pa ne, kar nas ni presenetilo, saj je mesec hitro naokoli in se običajno kupuje bolj sezonsko.

Graf 4: Kupovanje oblačil na začetku letnega časa

Glede nakupovanja novih oblačil ob začetku novega letnega časa nas odgovori niso presenetili. Kar nekaj jih je obkrožilo da - več kot 30 % pri obeh spolih -, kar nekaj fantov je obkrožilo ne, presenetilo pa nas je, da le 5 % deklet ne kupuje ob začetku letnega časa. Polovica pa jih je obkrožila, da včasih nakupujejo ob začetku letnega časa.

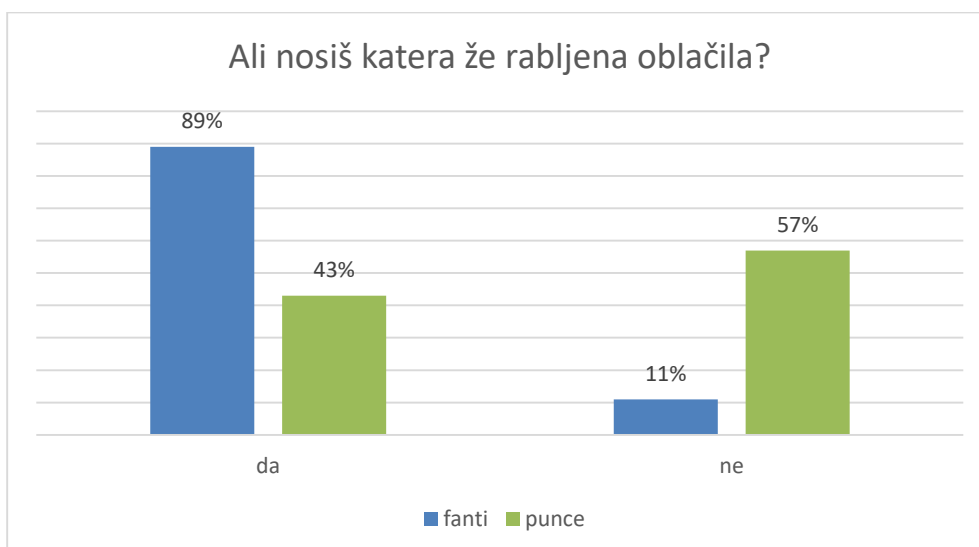
Sicer se velika večina ne ravna po modi, temveč kupijo, kar jim je všeč. To nas ne preseneča, saj marsikomu lahko trenutna moda ni všeč in tega ne želi kupiti oz. nositi. Ali pa smo Žiri malo ven iz središčnega dogajanja – tudi v povezavi z modo – in se ne ravnamo tako kot v centrih, večjih mestih.

Graf 5: Cena oblačil

Graf prikazuje, kakšna oblačila kupujejo. Tukaj nas je presenetilo to, da kupuje več punc cenejša oblačila in dražja več fantov. S tem lahko potrdimo tudi zgornjo domnevo, kdo več zapravi za oblačila na mesec.

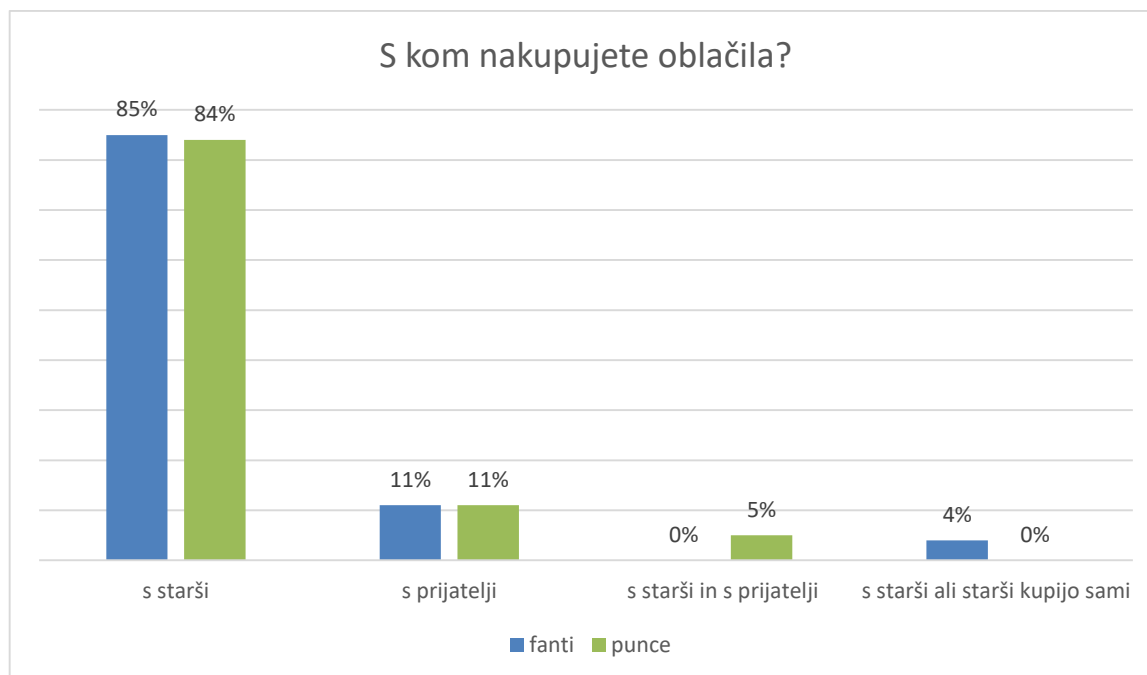
Kot smo tudi pričakovale, je kar polovica punc obkrožila, da bi kupovale več, če bi imele več denarja, fantov pa se s tem strinja približno 40 %. Pri odgovoru ne prevladujejo fantje, punc pa je nekoliko več kot 30 %.

Graf 6: Nošenje rabljenih oblačil

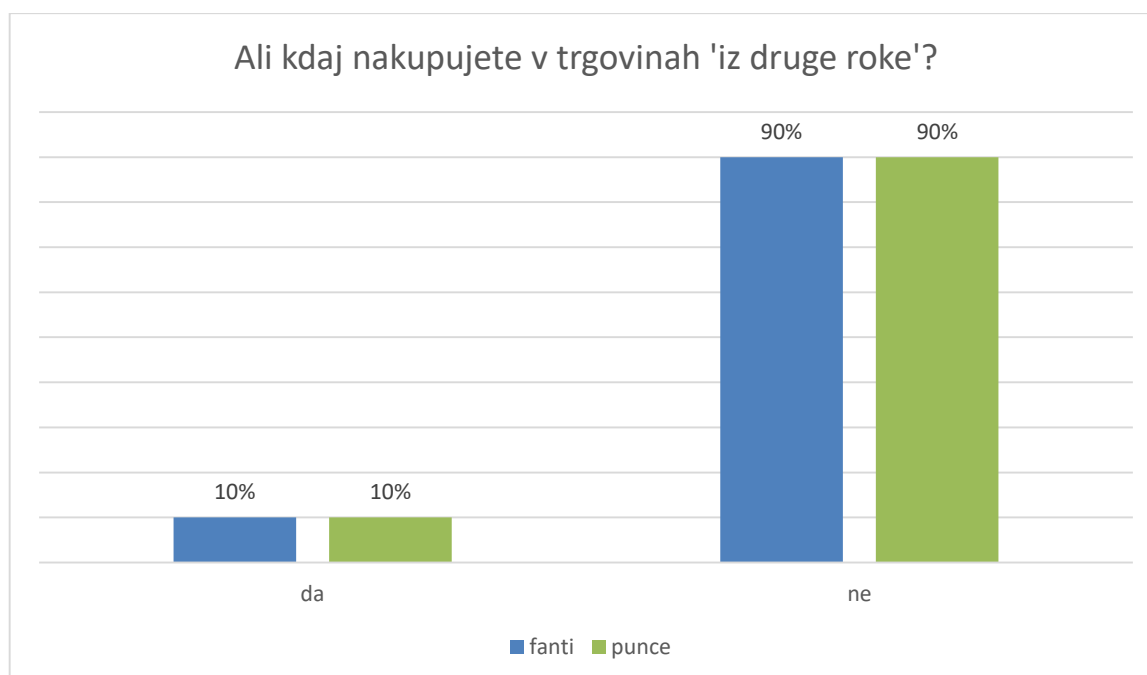
Velika večina fantov, 89 %, nosi rabljena oblačila, le 11 % jih ne nosi. Pri dekletih je razlika zelo očitna, rabljena oblačila nosi le slaba polovica – 43 %. Ti podatki verjetno bolj kažejo v smer,

da je fantom bolj vseeno, kakšna oblačila nosijo, a po drugi strani je morda to tudi pokazatelj, da so fantovska oblačila bolj kakovostna in jih zato lažje ponosi več lastnikov.

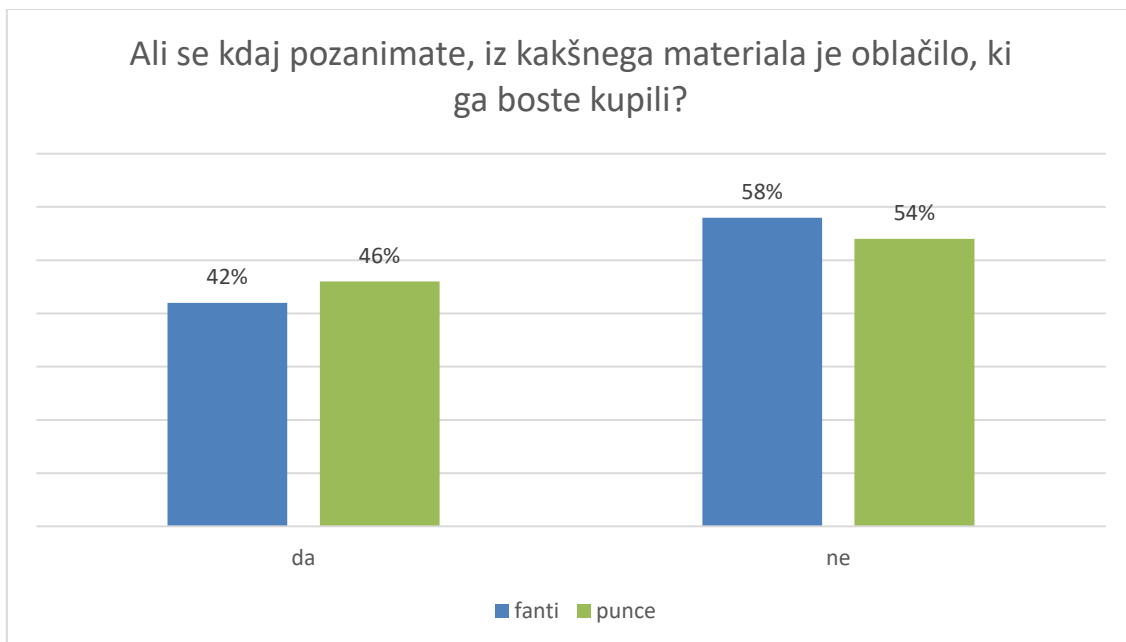
Graf 7: Družba ob nakupovanju oblačil

Največ učencev oblačila nakupuje s starši, nekaj s prijatelji, nekaj punc nakupuje s starši in s prijatelji, nekaj fantom pa starši oblačila včasih kupijo sami.

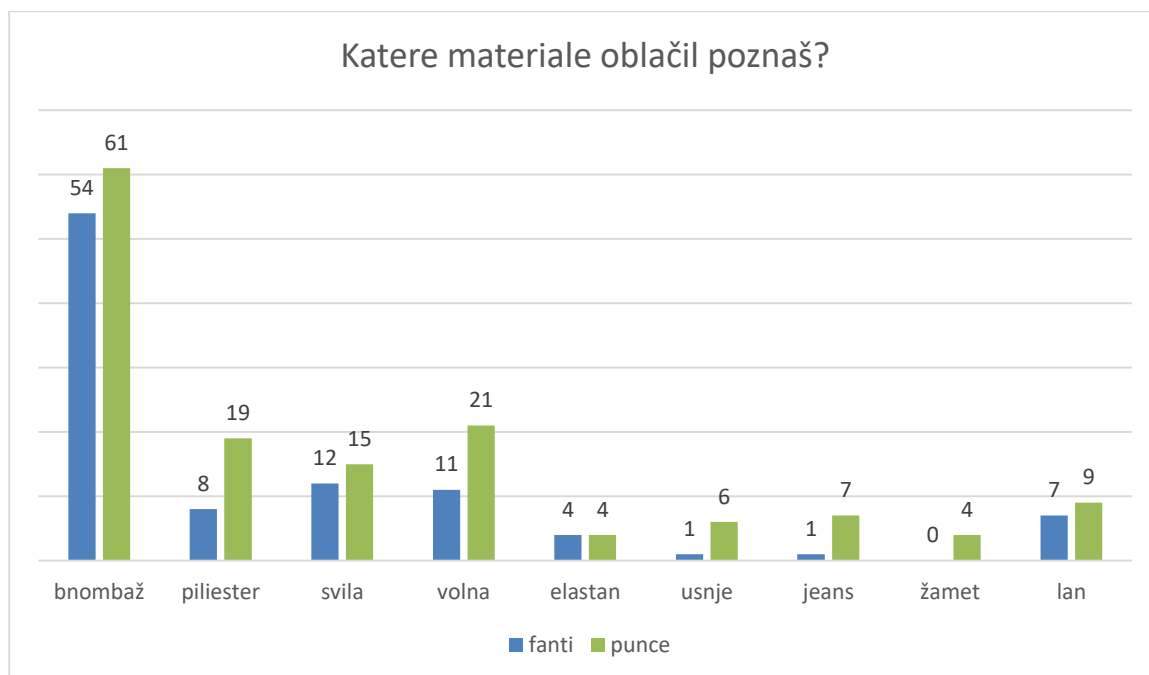
Graf 8: Nakupovanje iz druge roke

Tu se rezultati punc in fantov niso razlikovali, velika večina jih ne kupuje v 'second hand' trgovinah. Mogoče je to zato, ker se bolj pogosto pojavljajo v zadnjem času in niti ne vedo, da obstajajo.

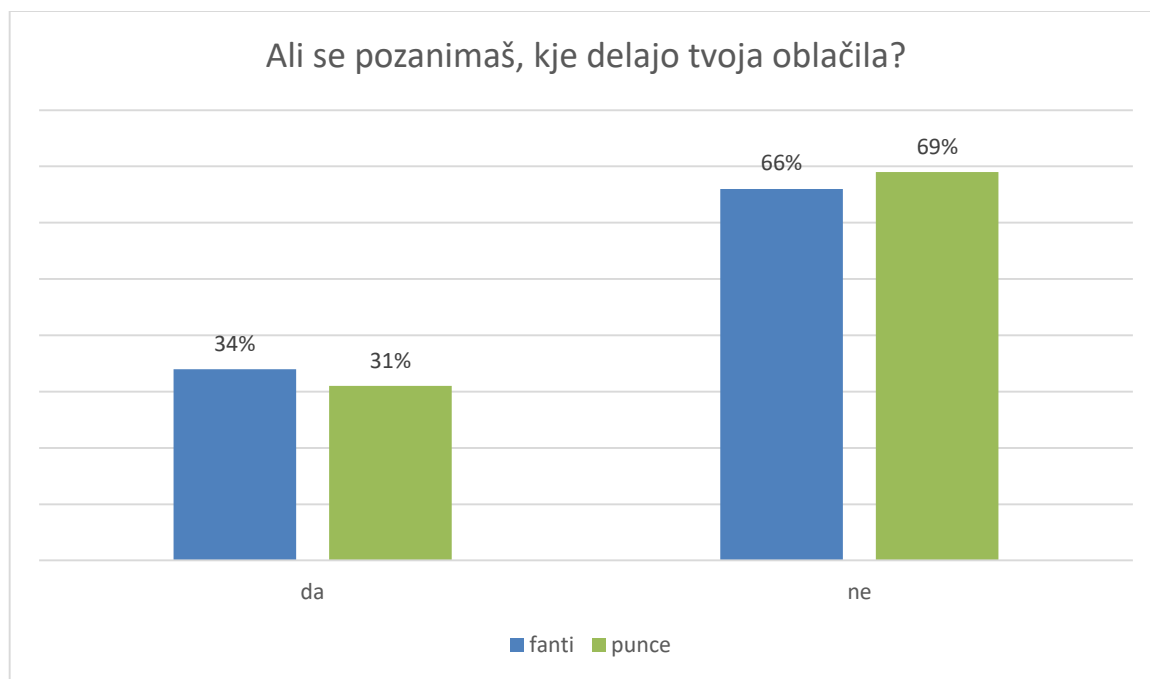
Graf 9: Predhodna informacija o materialu

Skoraj polovica učencev se pozanima, iz kakšnega materiala je oblačilo, ko ga bodo kupili. To nas je presenetilo, saj se same nikoli ne pozanimamo, iz katerega materiala so naša oblačila.

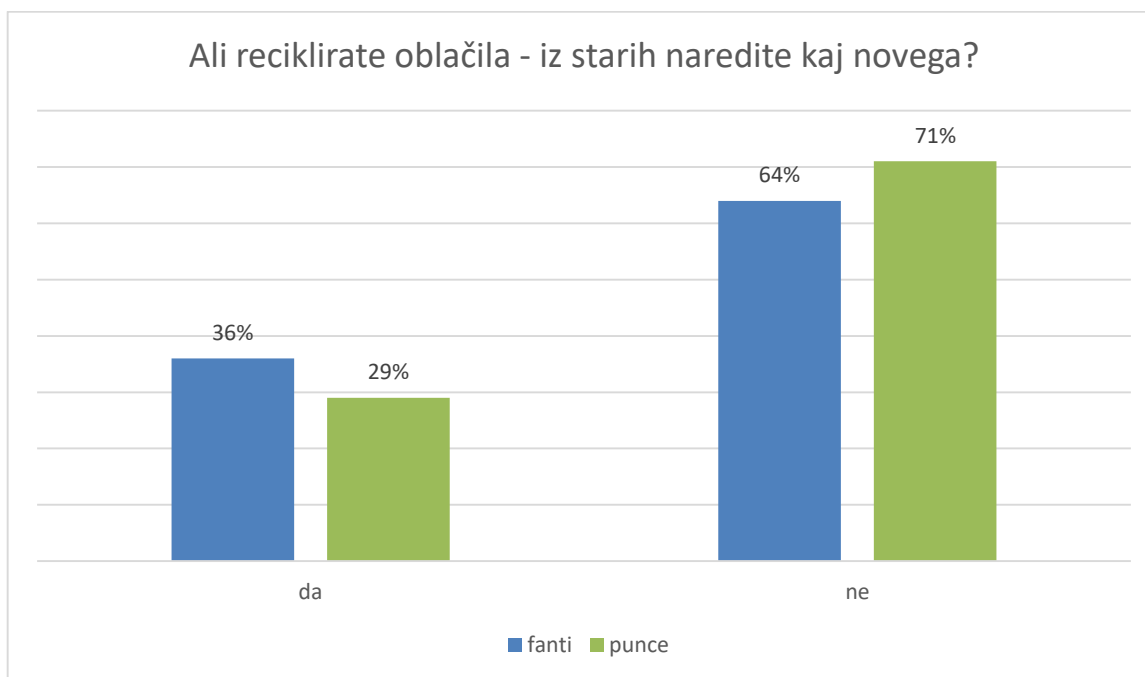
Graf 10: Materiali oblačil

Največ učencev je navedlo bombaž, kar nas ne preseneča, saj je verjetno najbolj poznan material za izdelavo oblačil. Med pogosto navedenimi so še: poliester, svila in volna, nekajkrat pa so bili omenjeni tudi elastan, jeans, žamet in lan.

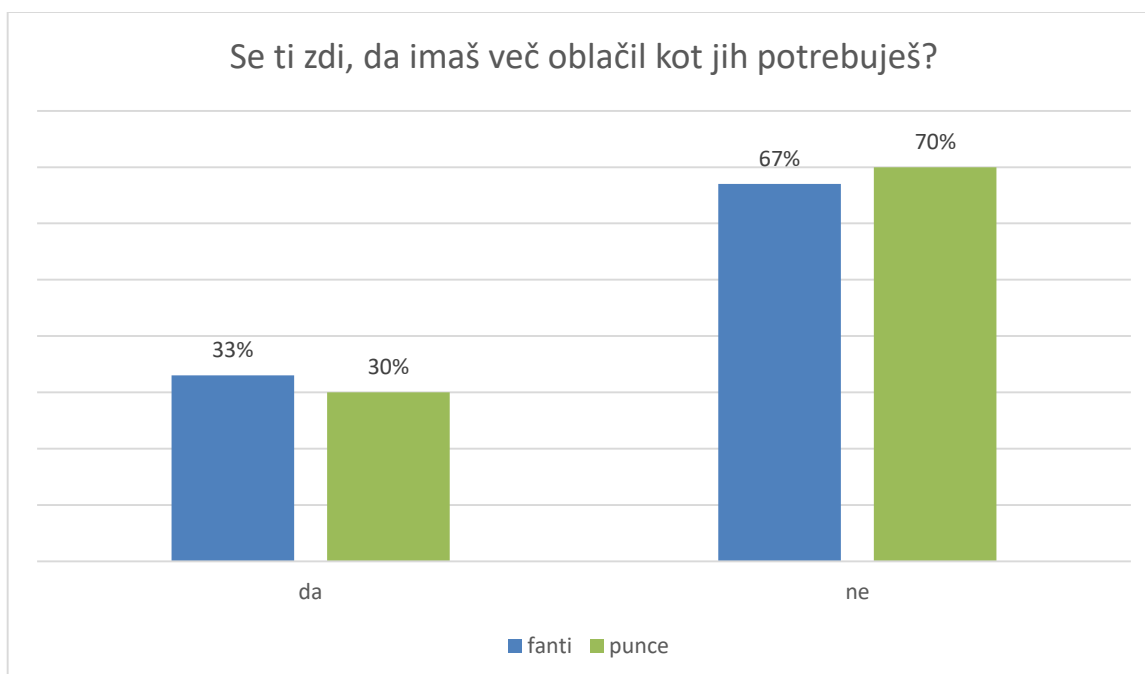
Graf 11: Izvor oblačila

Tudi tu se odgovori učencev in učenk niso veliko razlikovali. Le dobra tretjina se jih pozanima, iz katere države je kupljeno oblačilo. To nas ne preseneča, saj se nam država, iz katere prihaja oblačilo, ne zdi ključen podatek pri nakupovanju oblačil. O tem je v nadaljevanju spregovorila tudi ena od intervjuvank.

Graf 12: Recikliranje oblačil

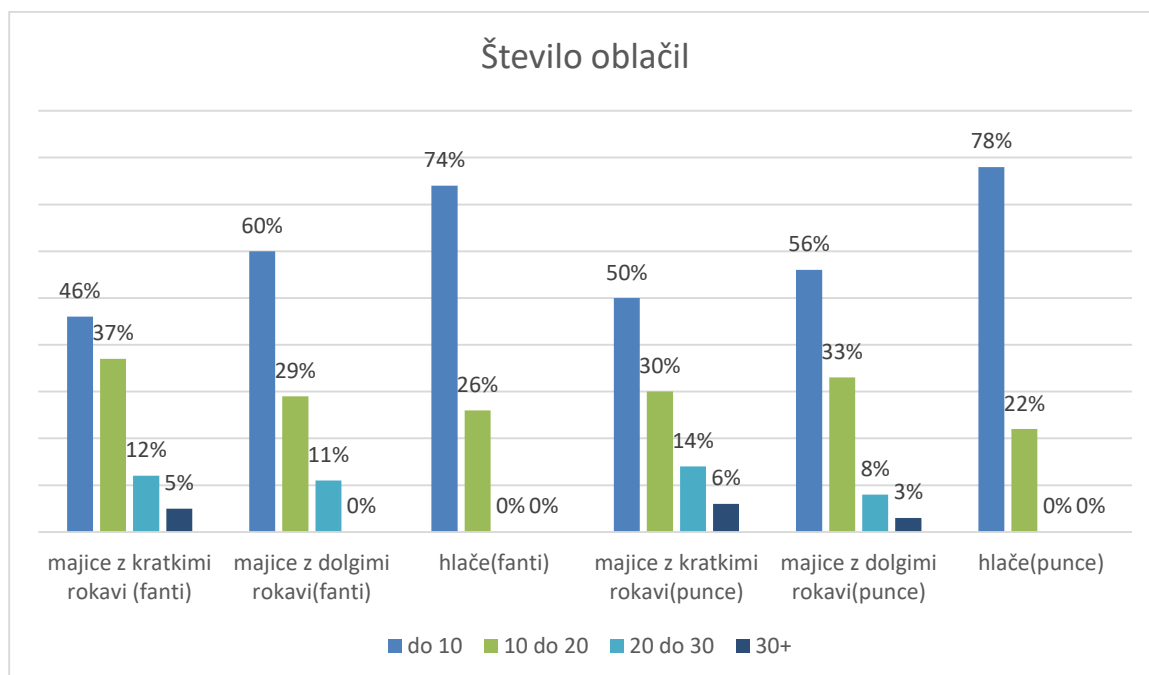
Dokaj malo učencev reciklira oblačila. To se nam ne zdi dobro, saj tako bolj onesnažujemo okolje. Je pa res, da se najbrž tak odstotek, kot je pri reciklaži, pripisuje vsem vrstam ponovne uporabe, predelave, ponovnega nošenja, saj smo izvedele, da je prava reciklaža zelo redka.

Graf 13: Lastništvo : potreba

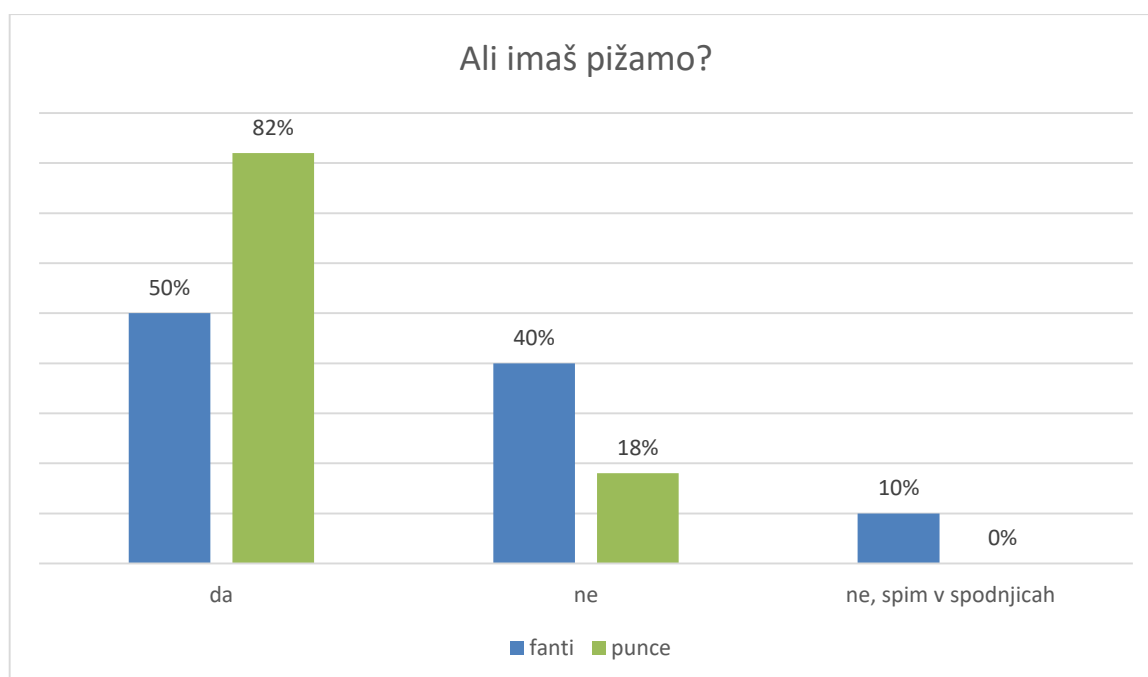
31 % učencev meni, da ima preveč oblačil. Mogoče je to posledica t. i. hitre mode, ko ljudje oblačila kupijo in jih nosijo le za kratek čas - takrat, ko so moderna.

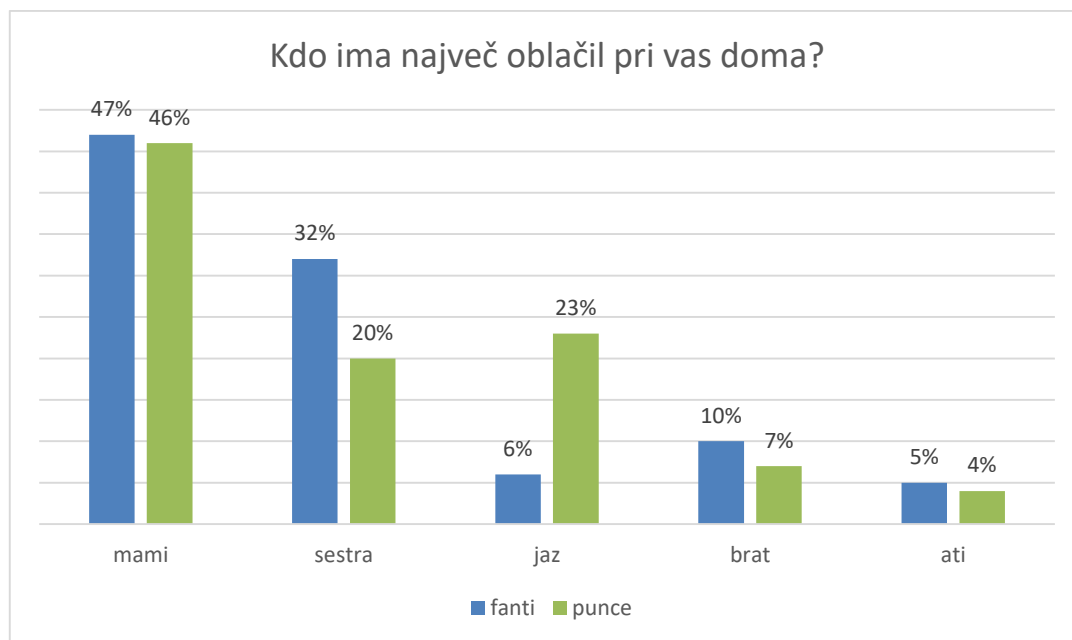
Graf 14: Količina oblačil glede na vrsto oblačila

Tudi tu se odgovori fantov niso preveč razlikovali od odgovorov deklet. Največ imajo majic s kratkimi rokavi, nato majic z dolgimi rokavi, najmanj imajo hlač. Ta vrstni red se nam zdi razumljiv, saj se majice tudi prej umažejo, jih spotimo ...

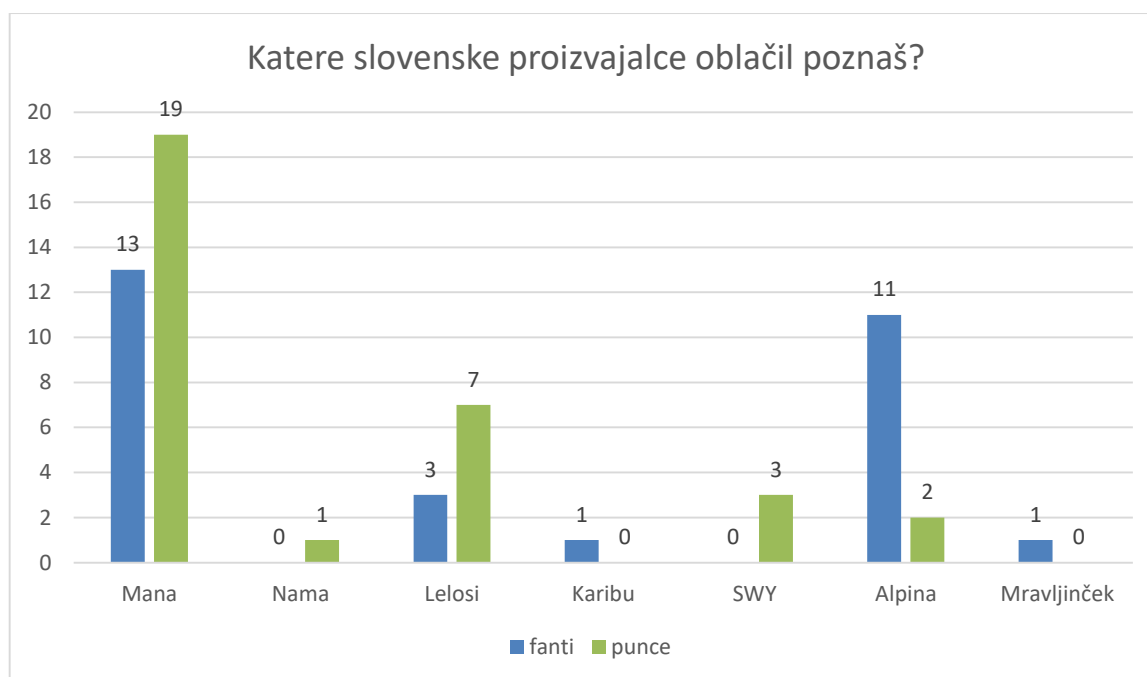
Graf 15: Pižama

Večina deklet ima pižamo, prav tako fantov, vendar nekaj učencev spi tudi v spodnjicah, za dekleta pa to ne velja.

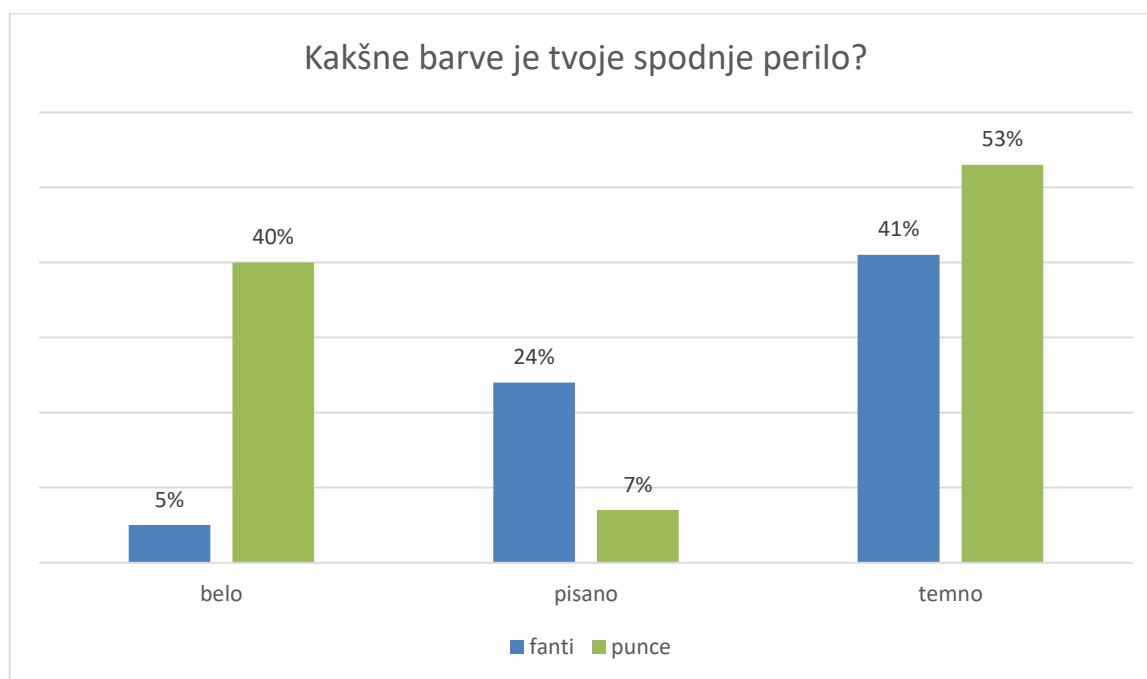
Graf 16: Član z največ oblačili

Največ oblačil imajo sestre, mame, učenke, nato bratje, učenci, najmanj pa očetje. To je mogoče zato, ker ženske dajo večji poudarek izgledu kot moški oz. še bolj verjetno menijo, da ne smejo biti vedno enako oblečena.

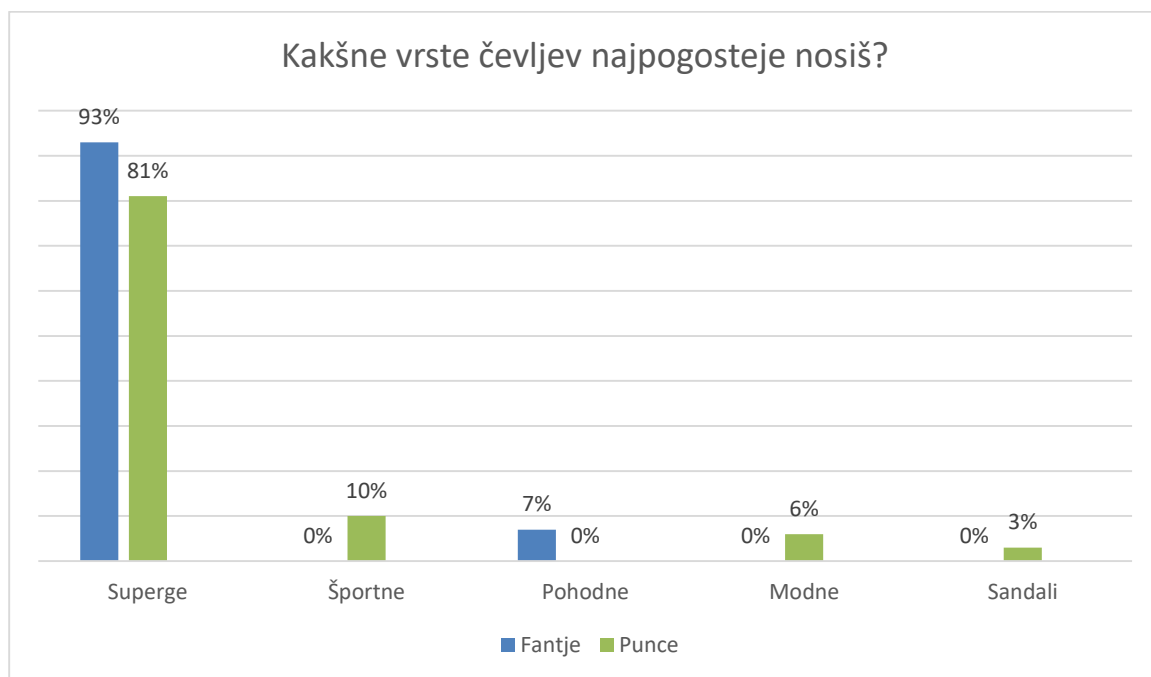
Graf 17: Slovenski proizvajalci oblačil

Največ učencev pozna Mano, Lelosi ali Alpino. Presenetilo pa nas je, da sta le dve učenki omenili Alpino, saj bi, glede na to, da so iz Žirov, nekako morale vedeti za Alpino. Da jih je toliko glasovalo za Mano, pripisujemo prav lokalni prisotnosti trgovine. Lelosi pa se močno oglašuje. To da tudi drug podatek, in sicer da so udobna oblačila (Lelosi proizvaja pajkice, trenirke ...) zelo pogosto nošena.

Graf 18: Barva spodnjega perila

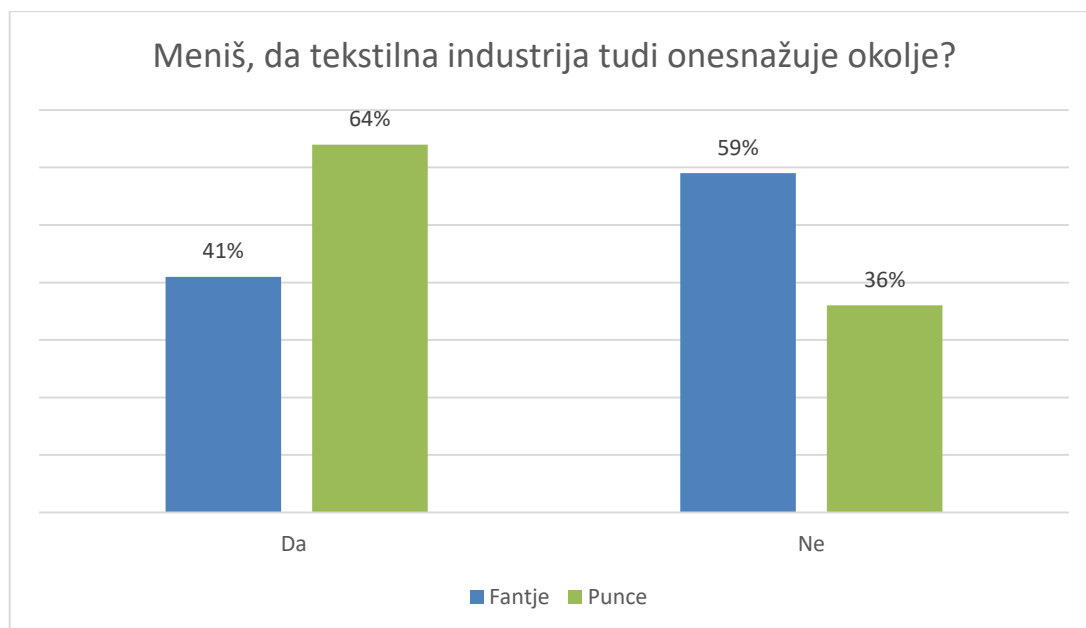
Največ učencev ima temno spodnje perilo, najmanj pa belo. Prav tako je med učenkami najbolj pogosto temno spodnje perilo, najmanj pa pisano. Mogoče je pisano spodnje perilo bolj pogosto pri mlajših otrocih, za belo pa mladi menimo, da ni tako modno.

Graf 19: Najpogostejša obutev

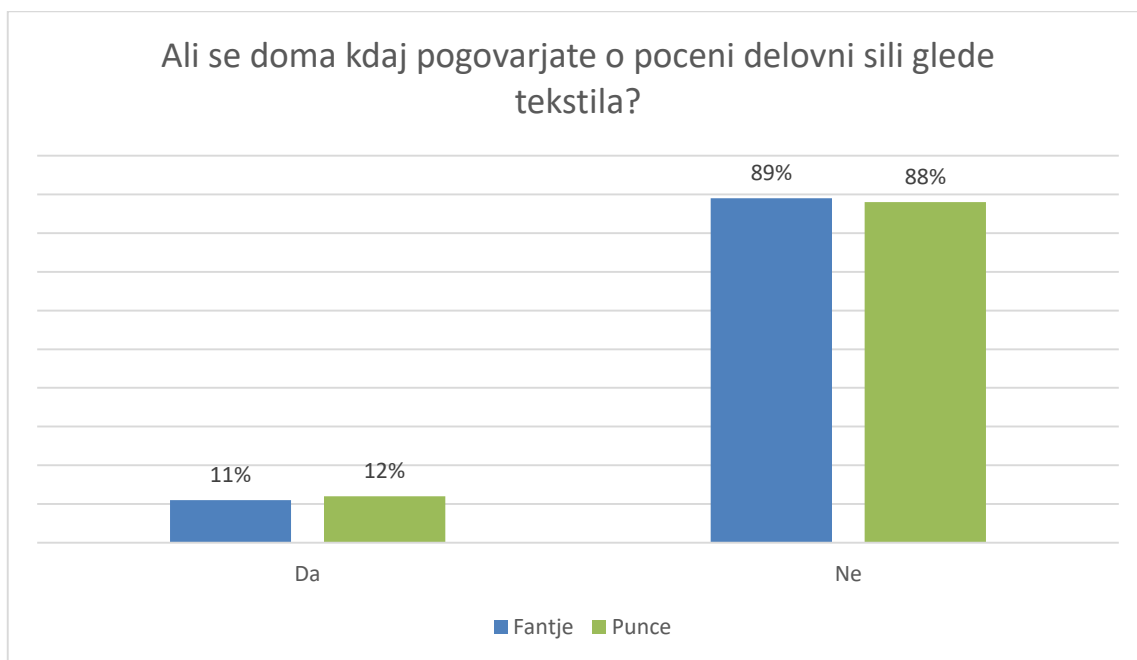
Iz grafa je razvidno, da tako fantje kot dekleta najpogosteje nosijo superge, občasno dekleta nosijo tudi športne čevlje, v manjši meri pa modne čevlje in sandale. Fantje pa v veliki meri nosijo superge, redki pohodne čevlje. Dekleta pogosteje nosijo že nošene čevlje kot fantje. Ugotovile smo, da v veliki meri dekleta dobijo superge, fantje pa pogosteje dobijo superge in športne čevlje. Vse ostale čevlje dobijo zelo redko.

Fantje in dekleta pogosto dajo svoje čevlje naprej, kar pomeni, da jim ni vseeno, če bi šla kar v smeti, posledično pa skrbijo tudi za ekologijo.

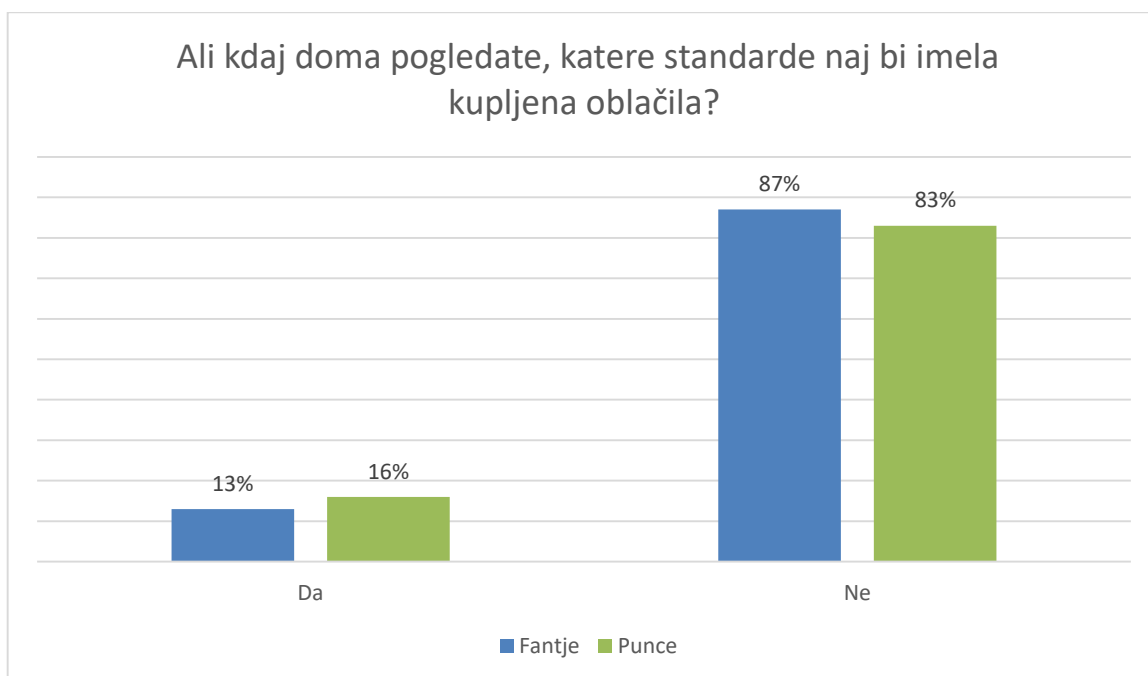
Graf 20: Tekstilna industrija kot onesnaževalec

Na vprašanje, ali tekstilna industrija tudi onesnažuje okolje, so dekleta odgovorila pritrdilno, fantje pa v večji meri negativno. To nas je presenetilo; morda fantje manj razmišljajo o tem.

Graf 21: Pogovori doma o delovni sili za oblačila

Tako pri fantih kot pri dekletih se doma ne pogovarjajo o poceni delovni sili oziroma se pogovarjajo zelo redko.

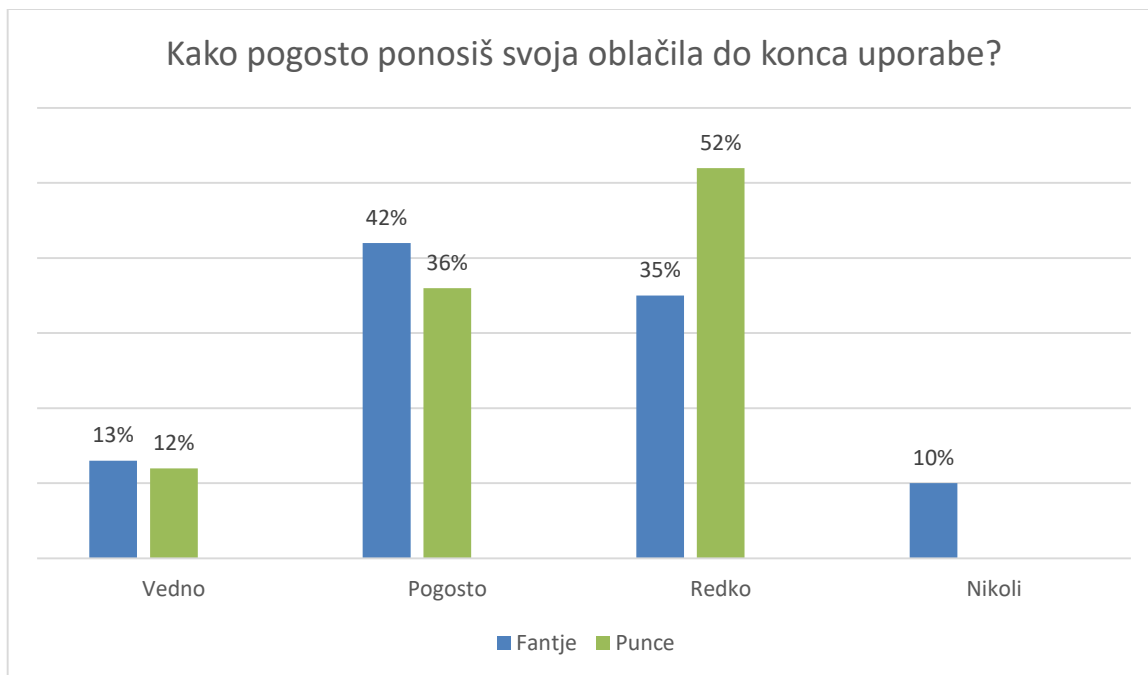

Graf 22: Standardi oblačil

Na vprašanje, ali doma pogledate, katere standarde naj bi imela kupljena oblačila, je velika večina tako fantov kot punc odgovorila negativno. Rezultati odgovorov tega in prejšnjega

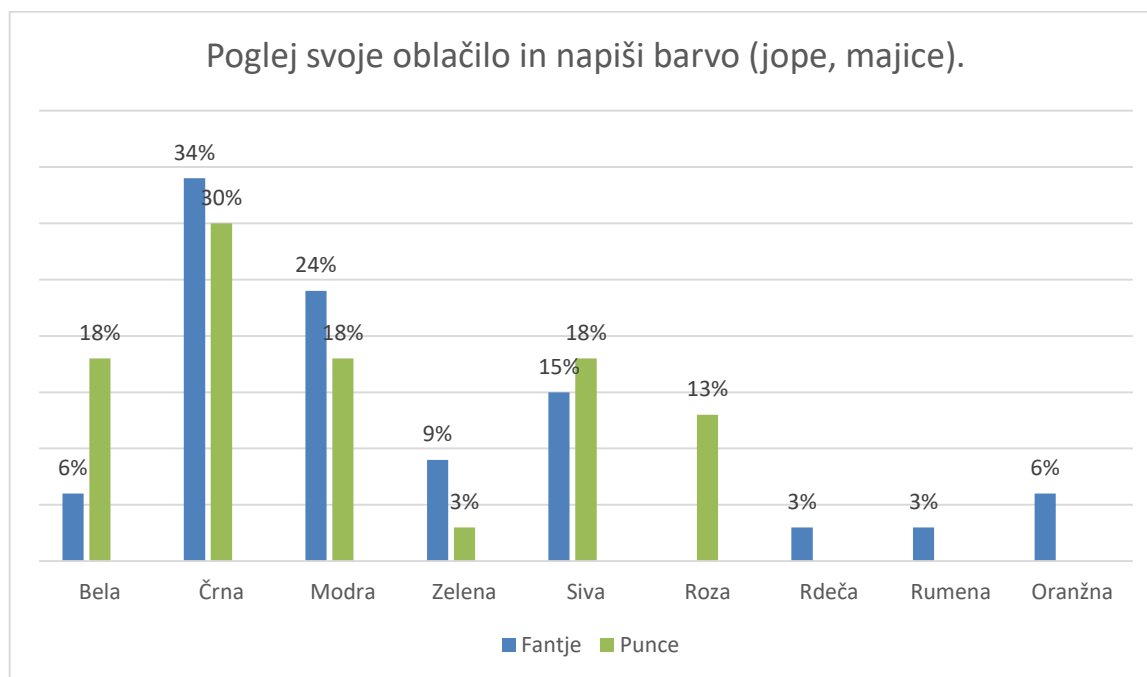
vprašanja so zaskrbljujoči. Pravzaprav to nakazuje tudi na to, da prav tako starši, ki so edini potrošniki v družini, o tem ne razmišljajo.

O prispevanju k večji ekološkosti so fantje v veliki večini odgovorili, da ne vedo, kako bi pripomogli k manjšemu onesnaževanju, nekaj pa jih je odgovorilo, da bi dali stvari naprej komu drugemu. Na isto vprašanje pa so dekleta v veliki meri odgovorila, da bi dala oblačila naprej komu drugemu in bi lahko tudi manj nakupovala. Nekaj deklet se je odločilo, da bi nakupovala le toliko, kolikor bi potrebovala in nosila tako dolgo, dokler bi lahko.

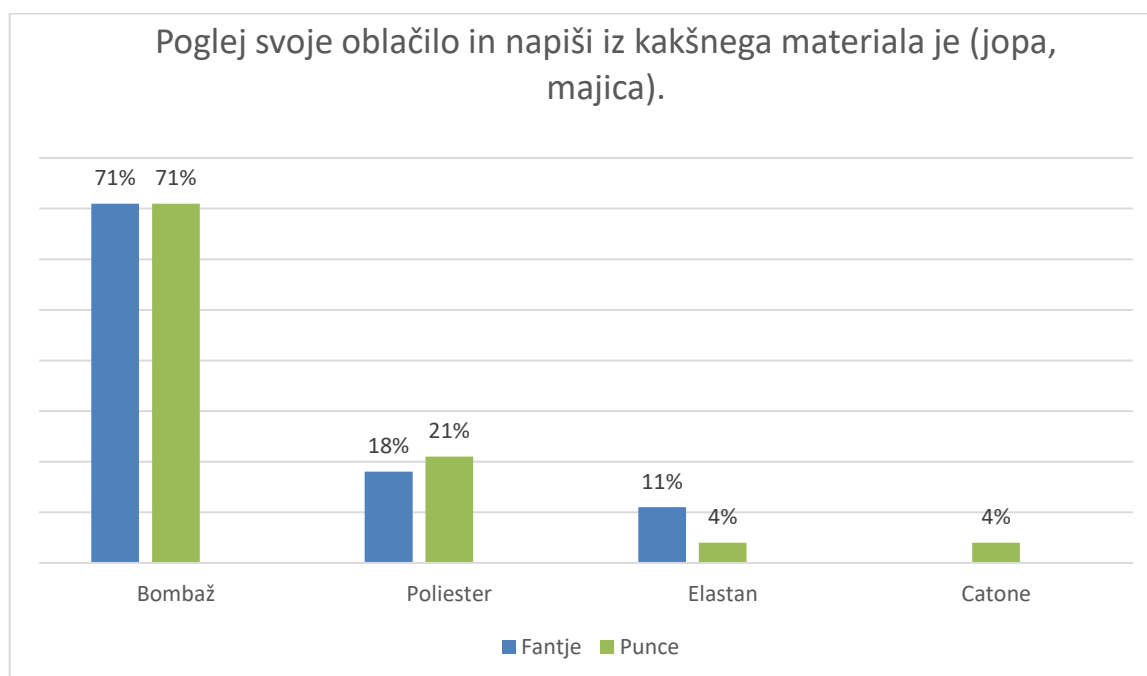
Graf 23: Uporaba oblačil do konca

V anketi smo ugotovile, da nekoliko manj kot polovica fantov pogosto, nekaj fantov pa redko ponosi oblačila do konca uporabe. Večina deklet redko ponosi oblačila do konca uporabe.

Graf 24: Barva oblačila, ki ga imajo na sebi

Fantje so pogledali svoja oblačila in so ugotovili, da imajo večino črne, modre in sive barve oblačila, le nekaj je zelenih, oranžnih in belih oblačil. Ko so dekleta pogledala svoja oblačila, so ugotovila, da nosijo večinoma črno, v enaki meri pa bela, modra, siva in roza oblačila, zelo malo pa v zeleni barvi.

Graf 25: Material oblačila, ki ga imajo na sebi

Tako fantje kot dekleta nosijo v veliki večini oblačila iz bombaža, manjši delež so oblačila iz poliestra, malo pa je oblačil iz elastana.

Fantje v veliki meri nosijo oblačila, ki so narejena v Bangladešu, nekaj na Kitajskem, v Franciji, v manjši meri pa v Nemčiji, Vietnamu in v ZDA. Dekleta v večji meri nosijo oblačila narejena v Bangladešu, v manjši meri pa oblačila iz Turčije, Kitajske in Indije, zelo malo pa iz Kambodže in Njamarja.

Za primerjavo prilagamo tudi podatke iz ankete o porabi oblačil, rešeno dve leti nazaj. Anketo o porabi oblačil je rešilo 289 učencev in učenek od 5. do 9. razreda OŠ Žiri in navajamo povzetek odgovorov:

- delež anketiranih je bil zelo enakovreden (nekaj fantov več je reševalo ankete),
- anketiranci so bili stari od 10 do 15 let,
- največ anketiranih (42,6 %) jih ima enega sorojenca, 5 % manj (37,4 %) dva sorojenca, preostali delež nobenega ali tri in več,
- večino oblačil doma kupijo (57,8 %), v skoraj enakovrednem deležu pa jih dobijo od sorodnikov ali prijateljev in od sorojencev (malenkost manj),
- oblačila kupujejo po potrebi (57,1 %), sledita odgovora enkrat mesečno ali enkrat na tri mesece,
- največkrat kupujejo različnih cenovnih razredov (skoraj polovica vseh odgovorov), preostali delež odgovorov je skoraj enakovredno razporejen med odgovore: dražja, a kvalitetna, poceni, pri katerih kvaliteta ni pomembna, glede na všečnost,
- ko gredo po nakupih, v večini kupijo, kar potrebujejo in še oblačila, ki so jim všeč, slaba četrtnina jih kupuje po seznamu, dobra osmina pa kupujejo po navdihu brez načrtovanja,
- modi jih sledi malo,
- anketirani menijo, da v tednu nosijo največkrat dvoje ali troje hlače, manj kot desetina pa jih nosi ene ali imajo vsak dan druge hlače,
- večina (64 %) nosi vsa kupljena oblačila, slaba tretjina je presodila, da nosijo večino,
- skoraj 85 % nosijo oblačila do uničenja, dobra petina jih je označila odgovor tudi, dokler jim je oblačilo všeč,
- če je oblačilo strgano, premajhno ali ni več v modi, ga podarijo naprej (64,4 %), nesejo v zabojnik Humana, Tekstilko ipd. (29,4 %), vržejo v smeti ali hranijo v omari, redkeje prodajajo,
- anketirani poznajo pomen kratice DIY, vendar jih več kot pol predelava oblačil ne zanima in se organizirane delavnice na šoli tudi ne bi udeležili,
- skoraj polovica bi mogoče zamenjala lepa in uporabna oblačila, ki jih ne nosijo, za enako lepa oblačila nekoga drugega, dobra tretjina tega ne bi storila, preostali pa bi zamenjali oblačila,
- v trgovini z rabljenimi oblačili v veliki večini (88,9 %) še niso kupovali.

3.2.2 Intervju

Domačinka in kandidatka za Slovenko leta gospa Erika Oblak je prijazno odgovarjala na naša vprašanja, povezana tudi z rezultati ankete. Erika Oblak je zagrizena okoljevarstvenica. Odpadki so odraz vsega, kar je danes narobe s človeštvom, je prepričana. Zato v življenju sledi motu, da mora opozarjanju na probleme slediti tudi rešitev. Pri Ekologih brez meja je vzpostavila program zero waste za slovenske občine in prvi tak hotel pri nas. Skupaj z ekipo Eko kroga – že nekaj let je njihova gonilna sila iz ozadja – je s svojim znanjem podprla prebivalce v okolici cementarne Salonit Anhovo, nenehno opozarja na neučinkovitost okoljskega nadzora, bila je del ekipe lanskega referenduma za vodo. Od lanske jeseni vodi kampanjo Eko kroga, katere cilj je vzpostavitev kavcijskega sistema za embalažo pijač tudi v Sloveniji. Politika je pobudo skoraj enotno podprla, podpirajo jo proizvajalci pijač, v treh letih bi lahko začela delovati. Tako to gre, pravi Erika, počasi in vztrajno, s sodelovanjem in povezovanjem pridejo zmage!

Slika 7: Okoljevarstvenica Erika Oblak

Hitra moda oziroma industrija oblačil je postala sinonim za izkoriščanje delavcev, onesnaževanje okolja, izjemno trošenje naravnih virov (voda!) in ogromne količine odpadkov. Glavna vzroka za takšno stanje sta razvoj tehnologije in globalnega transporta.

Začaran krog

Še leta 1990 smo v Sloveniji imeli lastno proizvodnjo oblačil, ki je v letih kasneje skoraj zamrla. Globalna proizvodnja se je preselila v države s poceni delovno silo. Sledil je padec cen oblačil, zato je bila za ohranjanje in rast dobičkov tekstilna industrija prisiljena izdelati in prodati več

oblačil. Zato je kakovost oblačilom padla, posledica pa je, da zaradi kratke življenjske dobe več oblačil vržemo stran.

V tekstilu se uporabi veliko poliestra, ki izvira iz nafte ali reciklirane plastike. Zaradi tekstila, izdelanega iz mešanih materialov, je recikliranje zelo oteženo. Zato se reciklira okvirno 1 % odpadnih oblačil, ostalo se večinoma sežge.

Z odpadnim tekstilom ne vemo kam

V ZDA kose oblačil ljudje oblečejo samo 7–10 krat, preden jih zavržejo. Obdržijo jih pol manj časa kot pred 15 leti in 60 % ljudi kupi več oblačil kot pred 15 leti. V Sloveniji smo leta 2019 zavrgli 25.000 ton oblačil ali 12 kg na prebivalca. Vzroki za to so slaba kvaliteta tekstila, nizka cena oblačil, pa tudi psihologija – poceni oblačila lahko kupimo povsod.

Res podarimo, ali samo ustvarjamo odpadke?

Večina ljudi v anketah pravi, da obleke podari naprej. Tudi v vaši raziskavi je tako odgovoril velik delež anketiranih (64%), a na drugi strani jih 57 % pravi, da kupujejo nova oblačila.

S podarjanjem naprej sta povezani dve težavi. Prvi je ta, da ljudje z brezglavim nakupovanjem poceni oblačil slabe kvalitete nimamo občutka, da s tem ustvarjamo odpadke. Zbiranje odsluženih oblačil v humanitarne namene ali v zabojnikih, kot so Humana, so problematični, saj se jih ogromno izvozi v Afriko. Tam jih prodajajo poceni, kar na kilogram.

Težava je v tem, da so obleke slabe kvalitete in kmalu postanejo odpadki. V tem kilogramu pa je ponavadi kakih 30 % oblek, ki jih tam sploh ne potrebujejo: večerne obleke, kopanke, obleke za zimo. Ker nimajo vzpostavljenega ravnanja s temi odpadki, ta tekstil konča v naravi. Poleg tega zaradi poceni oblek propada lokalna proizvodnja tradicionalnega tekstila, kar je zelo slabo za lokalno gospodarstvo. Zato nekatere afriške države že prepovedujejo uvoz odpadnega tekstila.

Kaj pa delavci

Večina oblek je še vedno narejena v Indiji in Bangladešu, kjer delavci delajo v dobesedno suženjskih razmerah po cele dneve in vse dni v tednu. Ker industrija nenehno išče poceni delavce, se del proizvodnje seli tudi države bližje nam, kot so Turčija ali Bolgarija, saj je tam veliko ilegalnih migrantov, ki morajo preživeti, četudi je delo slabo plačano. V teh državah beležijo velik delež otrok, ki jih nelegalno zaposluje tekstilna industrija.

In okolje

Industrija tekstila je kriva za 20 % onesnaženosti voda, 35 % mikroplastike nastane pri pranju. Vsako leto tekstilna industrija povzroči, da v oceanih pristane ½ milijona ton mikrovlačen. Zaradi namakanja bombažnih polj je izginilo Aralsko jezero, saj so na bombaža polja speljali reke, ki so napajale jezero.

Še posebej v Indiji in Bangladešu se goji hibridni bombaž, katerega semena prodaja korporacija Monsanto. Čeprav so prej kmetje shranjevali bombažna semena za naslednje leto, ga morajo zdaj vsako leto znova kupovati pri tem podjetju. Ker ta bombaž ni prilagojen na to okolje in prst, morajo kmetje uporabljati velike količine pesticidov, ki jih proizvaja isto podjetje. To vse

je povezano z velikimi stroški, propadlo je ogromno kmetov (na tisoče), ki so edino rešitev videli v samomoru.

Zaradi šibke okoljske zakonodaje in nadzora reke v Indiji in Bangladešu pogosto tečejo obarvane z barvami modne industrije.

Iz druge roke

Tudi pri nas poznamo trgovine z oblačili iz druge roke. Ne preseneča, da je večina anketiranih odgovorila, da v taki trgovini še ni nakupovala, saj je v Žireh ni. Težava teh trgovin je, da kvaliteta novim oblačilom pada, zato pada tudi kvaliteta v teh trgovinah. Iz druge roke se v Sloveniji proda samo 0,62 % vseh prodanih oblačil.

Iz katere države prihaja oblačilo

Na etiketah oblačil res najdemo ta podatek, a je zelo zavajajoč. Če obleko recimo naredijo v celoti v Indiji, v Italiji pa prišijejo samo etiketo, že lahko zapišejo, da obleka prihaja iz Italije!

Nas pa zanima še tole - ali smo Žiri po vašem mnenju kaj na boljšem ali je isto oz. ali spletna nakupovanja skrbijo za še večje kopičenje oblačil?

Glede na vašo anketo bi rekla, da so Žiri kar primerljive z globalnimi trendi. Poceni oblačila in naštudirani marketinški prijemi naredijo svoje in prodrejo povsod.

Spletna nakupovanja so velika težava, predvsem ker še potencirajo nastajanje odpadkov. Ljudje klikajo in nakupujejo obleke, včasih zgrešijo velikosti, včasih jim material ni všeč, spet drugič vzorec, barva ... Pri spletnih nakupih je dostikrat tako, da lahko človek kupljeno vrne. Teh paketov potem ne odprejo in oblek ne dajo ponovno v prodajo (ker se to ne splača, ker so obleke tako poceni) in gredo direkt na sežig.

Kakšen nasvet? Če bi bil rad vseeno lepo, modno oblečen, a z mislijo na okolje? Kako vi ravnate z oblačili?

Modno z mislijo na okolje ne obstaja, ker je hitra moda narejena tako, da ljudje garderobo čimprej menjajo. Če ne zaradi slabe kvalitete, pa zaradi mode.

Človek je lahko lepo oblečen, četudi ni nujno modno. Lepo (še posebej pa kvalitetno) obleko se lahko z dodatki naredi super modno. Premišljen nakup pomeni tudi, da razmislimo o tem, s čim vse lahko nek kos garderobe kombiniramo, da ga čim več nosimo oziroma, da mu damo moderen videz.

Jaz z veseljem sprejemam kake kose oblačil prijateljev, ki so nakupovali brezglavo ali pa jim je kupljeno preveliko ali premajhno, ali pa so se obleke preprosto naveličali. Obiskujem tudi trgovine iz druge roke. Včasih se najde kak res čudovit in zelo kvaliteten kos obleke, ker je tak kos lahko starejše izdelave (ne pa nujno dosti nošena). Za 2 eura sem recimo že dobila pullover iz kašmirja. Obleke ponavadi ponosim do konca - kake ljube kose še malce čez, recimo za kako umazano delo (beljenje ali delo na vrtu recimo).

Ali imamo v Žireh v prihodnosti kakšno strategijo glede onesnaževanja z oblačili, se je kdo z lokalne skupnosti obračal na vas, kako bi reševali tovrstne problem?

Hm, dobro vprašanje. Name se ni obračal nihče. Če prav vem, pa bi moral biti pred OŠ oziroma v zbirnem centru zabojnik za oblačila. Kot rečeno v prvih komentarjih, pa ta tekstil večinoma ne gre v recikliranje, ampak v sežig. Ali v Afriko, kjer še naprej dela celo kopico težav.

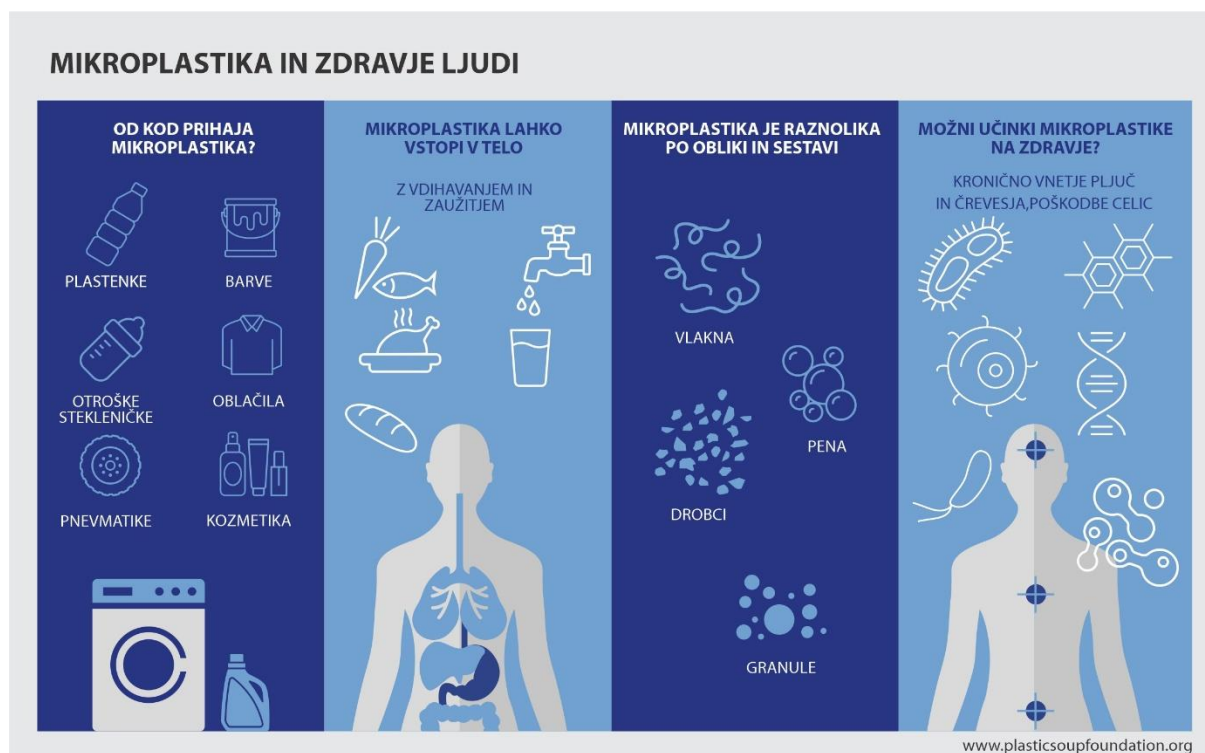
Gospa Erika Oblak nam je posredovala tudi nekaj fotografij iz arhiva Eko kroga, ki se navezujejo na ozaveščanje o pretirani rabi oblačil.

Slika 8: Oblačila in fosilna goriva (arhiv Eko kroga)

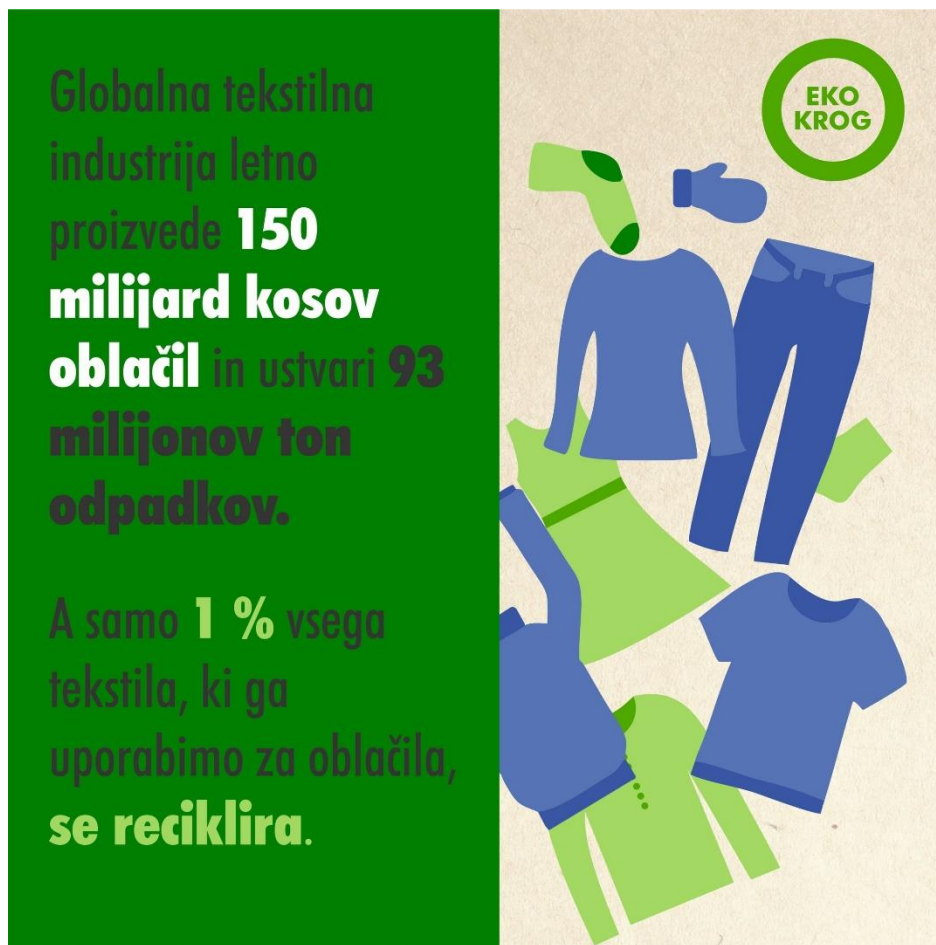

Slika 9: Velike količine oblačil (arhiv Eko kroga)

Slika 10: Mikroplastika in zdravje ljudi (arhiv Foto kroga)

Slika 11: Delež recikliranih oblačil (arhiv Eko kroga)

Intervju z Živo Lopatič – Pravična trgovina

Živa Lopatič, ustanoviteljica zadruga Buna, je tudi vodja Pravične trgovine z oblačili Tri muhe. Tu prodaja certificirana oblačila, kar pomeni, da proces izdelave takih oblačil ne onesnažuje okolja ali krši človekovih pravic. Nasprotno pa danes modna industrija proizvaja ogromne količine odpadkov, povzroča prekomerno trošenje in uporablja poceni delavno silo – krši človekove pravice.

Kakšna je razlika med uporabo oblačil moški : ženske? Dekleta so v anketah zapisala, da ne nosijo rabljenih oblačil, medtem ko fantje jih.

Dejstvo je, da moški in ženske različno dostopajo do oblačil. Moški imajo veliko manj oblačil kot ženske in nosijo jih dlje časa. Če so jim artikli zelo všeč, jih lahko kupijo tudi večkrat zapored in jih ponosijo do konca. Med tem ko pa imamo ženske veliko več oblačil in jih izbiramo drugače. V trgovini iz druge roke je veliko manj moških oblačil kot ženskih. Posledično imajo moški manj možnosti dobiti rabljena oblačila kot ženske. Pri otrocih pa je tako, da fantje lažje sprejmejo rabljena oblačila kot dekleta. Po tem se vidi, da smo ženske veliko večje onesnaževalke kot moški.

Second hand trgovine? Ali je kupovanje tam v porastu ali ne? Kakšna oblačila lahko dobiš tam?

Trgovine iz druge roke so v velikem porastu. Kar pomeni, da je tudi kupovanje v teh trgovinah v porastu. Tam se dobi zelo različna oblačila, odvisno v kakšno trgovino greste. Ker obstaja več različnih second hand trgovin. Obstajajo trgovine, ki uvažajo oblačila iz drugih držav, trgovine, ki prodajajo nova oblačila trgovskih znamk, ki jih same niso mogle prodati, trgovine, ki dobivajo oblačila iz lokalnega okolja in jih v lokalnem okolju tudi prodajo.

Učenci se ne pozanimajo, iz katere države je oblačilo. Kakšno vlogo ima to?

Dejstvo je, da je zelo malo oblačil, ki jih nosimo, narejeno v Evropi. Tekstilna industrija je bila včasih v Evropi zelo močna. Kasneje so zaradi zmanjševanja stroškov tekstilno industrijo začeli seliti na drugi konec sveta, kar se dogaja še danes. Večina oblačil, ki jih nosimo, prihaja iz Bangladeša, Kambodže, Vietnama, Kolumbije in mnogo drugih. To se menja glede na pogoje v državah. Proizvajalci iščejo tiste države, v katerih lahko delavce plačujejo najmanj. Hkrati pa, da so okoljski standardi najnižji. Kar pomeni, da bi morali dati najmanj denarja za to, da bi obvarovali okolje. Proizvodnja oblačil je izredno umazana industrija. Ker se pri njej uporablja velika količina kemikalij, ki se pri nas ne smejo spuščati v naravo, ponekod po svetu pa se lahko. Pomembno je, od kod oblačilo prihaja. Evropska zakonodaja zahteva, da ima vsako oblačilo, ki ga tukaj kupimo, napisano, kje je bilo narejeno. »Made in« ne pomeni nujno, da je bilo dejansko oblačilo narejeno v tisti državi, kot je napisano, npr. Made in Italy, ampak je bilo vseeno narejeno v Bangladešu.

Kaj menite na vsa barvila v oblačilih, kako to vpliva na zdravje?

Ne samo barvila, ampak vse kemikalije, ki jih uporabljajo pri proizvodnji. Najprej pri predelavi materialov, pri izdelavi oblačil in nato pri ohranjanju. Vse te kemikalije vplivajo na naše zdravje. Oblačila damo na svojo kožo, za katero pa vemo, da je največji organ. 30 % vsega, kar damo na svojo kožo, pride v našo kri. Vse kemikalije, ki jih damo nase v nekem trenutku, pridejo v naše telo. Ko oblačila peremo, ohranjamo kemikalije v oblačilih, ker uporabljamo pralne praške, ki vključujejo ogromno kemikalij. Če ne uporabljaš ekoloških pralnih praškov, takih brez kemikalij, se tudi kemikalij ne boš znebil iz oblačil. Že pri pridelavi naravnih materialov, npr. bombaža, se uporabi veliko pesticidov, pri predelavi v tkanino, pri barvanju, ker so barve narejene iz kemikalij. Ko oblačilo pride na prodajne police, se jih šprica z dodatnimi kemikalijami, da ohranijo barvo. Oblačilo v naše omare pride zelo obremenjeno z barvami. Po podatkih naj bi oblačilo 10-krat oprali, preden ga prvič oblečemo, da se znebimo prvih kemikalij. Pod pogojem, da uporabljamo pralni prašek, ki ne vsebuje kemikalij.

Kakšne vrste reciklaž oblačil poznamo? Katero vi najbolj priporočate?

Recikliranje pomeni predelavo. Npr. ko iz oblačila ali drugega materiala narediš nekaj drugega. Ostalo je predelava, ponovna uporaba, nadgradnja ... Če vzameš oblačilo, mu narediš vezenino, ga zašiješ, to je popravilo. Če vzamete oblačilo in ga razrežete in naredite nekaj novega, to je reciklaža. Npr. iz hlač naredite krilo. Pri reciklaži so zelo zahtevni reciklirani postopki in jih ne moremo delati doma. Reciklaža se dela v industrijskih obratih. Slovensko podjetje Rezintex v Mariboru ima ta trenutek v razvoju sistem, ki je najbolj napreden in je sposoben reciklirati vse materiale. Pod pogojem, da so materiali relativno čisti. Npr. da majčko, ki je pretežno izdelana iz bombaža, lahko dajo nazaj na niti in potem iz tega naredijo

novo oblačilo. Imamo pa tudi podjetje Aquafil, ki predeluje ribiške mreže v kopalke ... Oni uporabljajo kemikalije in ni prijazno do okolja.

Več se uporablja predelava. To pomeni, da se jih zašije, predela v drugo oblačilo, torbice ...

Kaj menite se zgodi s temi oblačili, ki jih poceni kupimo, in jih potem oddajo v razne zabojnike za rabljena oblačila?

Vsa oblačila, ki končajo v črnih zabojnikih, končajo na odpadu ali pa v sežigalnici. Oblačila lahko damo v zabojnike za tekstil ali pa nekomu, ki se ukvarja s predelavo tekstila. Oni najprej tekstil sortirajo na tisti tekstil, ki lahko gre v ponovno prodajo - second hand trgovine, na tekstil, ki ga zapakirajo in pošljejo v druge države - Afrika, Latinska Amerika, Azija, in pa tekstil, ki ga lahko predelajo v gradbeni material, in tekstil za na odpad in v sežigalnice. Največ se jih odda v revnejše države in se tam prodajajo na trgu po nizkih cenah. Večina oblačil, ki jih ne prodajo, ostane v naravi. Tam imajo zelo slabo organizirano predelavo oz. ločevanje odpadkov kot pri nas. Te države že odpravljajo to in nočejo več teh oblačil, ki jih mi nočemo več nosit. Oblačila, ki jih ne nosimo več, so zelo velik okoljski problem.

Oblačil imamo preveč. Kako se izogniti temu, da smo kljub vsemu lepo in dobro oblečeni, pa da nimamo ogromno oblačil, ki jih sploh ne nosimo?

To je stvar posameznika. Obstaja zelo veliko načinov, kako zmanjšamo število oblačil v svoji omari. Pri tem se moramo zavedati okoljske obremenitve okolja. Če se nekega oblačila znebimo z namenom, da ga nadomestimo z novim, to pomeni, da smo že naredili nek vpliv na okolje. Ko kupujemo oblačila, moramo imeti v mislih to, kolikokrat bomo to oblačilo oblekli in da ga nosimo čim dlje časa. Ko pa ga enkrat ne želimo več nositi, bi bilo najbolj smiselno, da tako oblačilo zamenjamo za drugo. Cilj je, da bi podaljšali obdobje nošenja. Po določenem času se oblačilo uniči do te mere, da ga ne moremo več nositi. Tudi takrat ga lahko še koristno uporabimo - krpa za brisanje prahu, polnilo ... Pri izbiri oblačila moramo gledati na njegovo uporabnost in se izogibati oblačil, ki jih oblečemo samo enkrat. Po raziskavah bi morali oblačilo obleči vsaj 30-krat, da ga je smiselno kupiti.

Menite, da se oblačila kopičijo zaradi poceni oblačil (prim. majica v kaki trgovini lahko stane 2 evra)?

Mi o oblačilih ne razmišljamo več, da so nedosegljiva. Razen ko kupujemo blagovne znamke, ki imajo višjo ceno. Na splošno so oblačila poceni. Ko ugotovimo, da je ceneje kupiti novo oblačilo, kot ga popravljati, pomeni, da so oblačila zelo poceni. To se je zgodilo zadnjih 20-tih -30-tih letih. Pred tem so tisti, ki niso imeli denarja, oblačila popravljali. Danes pa tisti, ki nimajo denarja, kupujejo nova oblačila. Tisti, ki pa imajo denar, pa v osnovi kupujejo dražja oblačila in jih popravljajo. Ko kupiš dražje oblačilo, se ti ga bolj izplača nesti v popravilo kot pa kupiti novega. Poceni oblačila se ne izplača popravljati, ker je popravilo dražje kot je njegova vrednost: nogavice, spodnje perilo, cenejše majice ... Kupovati bi morali oblačila, ki so dovolj kakovostna, da jih bomo dlje časa nosili in da jih bomo popravljali. Kar je tudi na dolgi rok ceneje. Da so oblačila danes poceni, okolje plača zelo visoko ceno. Za ljudi, ki jih izdelujejo, pa so zelo draga. Ti delavci jih plačujejo s svojim zdravjem, življenjem, z uničenim okoljem v katerem živijo, z onesnaženo vodo ... Na ravni EU se pripravlja tekstilna strategija, ki predvideva, da se nagovori problem na recikliranju oblačil, kako nastajajo oblačila, da bi bilo potrebno njihov življenjski cikel podaljšati, kateri materiali se uporabljajo ...

Na kaj vse vplivajo odvržena oblačila?

Na okolje, življenjski prostor, na propadanje ekonomije v državah, kamor se izvažajo poceni oblačila, imajo okoljsko in družbeno zelo slab vpliv.

Slika 12: Pogovor z go. Živo Lopatič (zaslonski posnetek)

V nadaljevanju smo tudi na šoli poiskale prostor, kjer smo našle pozabljena oblačila. To je bilo le pred garderobo 5. razreda – vse skupaj nakazuje, da je odvečnih oblačil tudi pri nas veliko.

Slika 13: Pozabljena oblačila pred garderobo - 1

Slika 14: Pozabljena oblačila – 2

Za konec smo se pozanimale še o stanju na naši, žirovski občini. Dobile smo sledeči odgovor:

Pozdravljeni!

Na žalost v Sloveniji nimamo urejenega sistema ravnanja z odpadnimi oblačili.

Zato se v praksi izvaja na sledeče načine:

Oddaja humanitarnim organizacijam (Rdeči križ, Karitas)

Oddaja za potrebe trga z rabljenimi oblačili (Humana in podobni)

Oddaja za potrebe predelave v tehnično blago (krpe za čiščenje)

Ostali se obdelajo v CRO Ljubljana in so namenjeni termični obdelavi (sežigu).

4 RAZPRAVA

Tekom naše raziskovalne naloge smo ugotovile marsikaj novega, predvsem pa smo prišle do osupljivih podatkov, o katerih prej niti nismo razmišljale, kar daje nalogi poseben pomen.

Našo drugo hipotezo, da **večina ljudi nosi nova, nerabljena oblačila**, lahko potrdimo s pomočjo izvedene ankete med osnovnošolci. To pomeni, da že otroci, ki bi lahko ponosili od drugih, saj hitro prerastemo in se verjetno oblačilo ne obrabi do konca, prisegamo na nova oblačila, verjetno tudi zato, ker so cenejša in lažje dostopna. Kot je povedala ena od intervjuvank, sedaj o oblačilu sploh ne razmišljamo več kot o nedosegljivi stvari, saj lahko majico kupimo npr. že za 2 evra. Iz istega razloga tudi ne popravljamo več oblačil, temveč raje kupimo novo.

S pomočjo intervjuja smo ugotovile, da ženske bolj onesnažujemo okolje kakor moški, saj imamo veliko več oblačil kot oni. V trgovini second hand imamo tudi večjo ponudbo za ženska oblačila kot za moške. S pomočjo intervjuja in anket smo ugotovile, da fantje lažje sprejmejo in nosijo rabljena oz. že nošena oblačila za razliko deklet, ki raje nosijo nova ne rabljena oblačila.

Ženske imajo v omarah polno oblačil, le redke jih ponosijo do konca.

V oblačilih je ogromno kemikalij, ki se jih odstrani samo z ekološkimi pralnimi praški. Tudi v Sloveniji imamo različna podjetja, ki poskušajo na čim bolj ekološki način in s čim manj onesnaževanja pridelati oblačila. Oblačila lahko pridelujejo iz različnih materialov. Podjetje Aquafil predeluje ribiške mreže celo v kopalke.

Pri intervjuju smo izvedele zanimiv podatek, ki nas je zelo pretresel. Na oblačilih vedno najdemo etikete, na katerih je navedeno, kje je bilo izdelano oblačilo (*made in ...*). Ti podatki so pogosto zavajajoči, saj ni nujno, da je bilo oblačilo res izdelano v državi, ki je bila navedena.

Veliko ljudi ne zna točno definirati, kaj sploh pomeni recikliranje. Ugotovile smo, da to pomeni predelavo. Da iz nekega materiala narediš drugo stvar ali oblačilo (npr. stara majica – krpa). Na svetu obstaja tudi veliko različnih dobrodelnih organizacij, ki sprejmejo oblačila in jih nato podarijo otrokom oz. vsem ljudem, ki so v stiski. Med najbolj znanimi v Sloveniji so Karitas, Rdeč križ, Humana ... **Prva hipoteza, da ljudje po končanem nošenju oblačil podarijo oblačila sorodnikom, prijateljem, Rdečemu križu ...** je s tem potrjena.

Večina današnje mode je izdelana iz fosilnih goriv. Vsako sekundo je na svetu odvrženih ali sežganih za tovrnjak oblačil. Oblačila so narejena iz mikroplastike, ki lahko pride v naše telo z vdihavanjem in zauživanjem. Mikroplastika lahko tudi škoduje zdravju. Globalna tekstilna industrija letno proizvede 150 milijard kosov oblačil in ustvari 93 milijonov ton odpadkov, a samo 1 % vsega tega tekstila, ki ga uporabimo za oblačila, se reciklira. Tretja hipoteza, **da so pri tekstilni industriji največji problem barvila**, je ovržena, saj se onesnaževanje okolja prične že z samo vzgojo rastlin (pesticidi) in se nadaljuje skozi celotno proizvodnjo blaga, izdelave oblačila in nenazadnje njegovo zavrženje, ki velikokrat konča v naravi kot zažig ali druge vrste odpad.

Poiskale smo tudi prostor, kjer so zbrana pozabljena oblačila na naši šoli. Opazile smo, da veliko učencev in učenk pozabi svoja oblačila, obutev, bidone za vodo, dežnike, ure, nakit ... Vsa že prej navedena dejstva, rezultati ankete in polni zabojniki oblačil ter pozabljene stvari v šoli pritrjujejo naši četrti hipotezi, da **danies ljudje drugače ravnamo z oblačili kot Videk iz pravljice F. Levstika oz. ljudje v njegovem času.**

Po našem mnenju je veliko živali, tako morskih kot kopenskih v nevarnosti, saj lahko celo pojejo kakšne mikroplastike in se zastrupijo. Zavedati se moramo, da onesnažujemo okolje vsak hip, ko kupimo kakšno oblačilo oz. se ga znebimo. To pa lahko poskusimo preprečiti na različne načine.

Zaskrbljujoč je tudi podatek, ki nam ga je najprej potrdila intervjuvanka, okoljevarstvenica Erika Oblak, nato pa so ga potrdili tudi na občini, da **V Žireh nimamo posebne strategije, ki bi se navezovala na varovanje okolja v povezavi z oblačili.** Tako je zadnja hipoteza na žalost potrjena. Še bolj zaskrbljujoče je, da niti v Sloveniji nimamo nobene strategije za okolju prijazno rešitev s prevelikimi količinami oblačil. Gospa Živa Lopatič nam je sicer potrdila, da se program pripravlja na ravni EU. Se pa strinjamo, da takšne stvari moramo prav narediti zaradi sebe in svojega prepričanja in ne v izogib kaznim in ukrepom Tako imamo vsi že sedaj priložnost, da spremenimo svet na lepše in ni potrebno čakati, da pride ukaz s strani vodilnih.

5 ZAKLJUČEK

Ob koncu raziskovalne naloge lahko zapišemo, da jo zaključujemo z nekakšnim priokusom. Oktobra se nam je ideja o izdelavi naloge o količini oblek zdela zabavna, adrenalinska. Kot naprimer nakupovanje oblačil. Že od nekdaj smo bile ženske nabiralke in se nam je zdelo fino. In očitno se nam zdi fino tudi, ko gremo v trgovino in zelo ugodno kupimo nekaj kosov oblačil. Modnih. Da se bomo bolje počutili.

A rezultati te naloge nas ozaveščajo, kakšno škodo delamo okolju, posledično tudi sebi. Naš cilj ni, da bi bila naloga izdelana po kriterijih in enako tudi predstavljena zato, da opravimo še eno nalogo v osnovni šoli, temveč v ljudeh spodbuditi zavest o prekomerni rabi oblačil, o posledici teh dejanj. Z grozo ugotavljamo, kje končajo in koliko kemikalij mora naša narava sprejeti zaradi gojenja, proizvodnje, barvanja in na koncu tudi zavrženja vseh oblačil. Tudi Žirovci smo podobni ostalim, tudi pri nas je zabojnik za oblačila ob osnovni šoli prepoln. In tudi v Žireh nimamo nobene strategije za ravnanje s temi odpadki.

Zato naj bo zaključek te naloge poziv vsem bralcem, posameznikom in tudi širši skupnosti. Narava nam ne bo zmogla pomagati, kot je simbolično pomagala Levstikovemu Vidku. Naših srajčic, majic, hlač ... je preveč. V nasprotju z Vidkovo laneno srajčico pa tudi proizvodnja letih občutno bolj onesnažuje okolje. In če pomislimo, koliko šivilj (v Žireh) še šiva po meri? In popravlja oblačila? Morda bi se tudi tu veljalo držati pregovora: Nimam toliko, da bi poceni kupoval. Kupimo dražje, bolj kakovostno in ponosimo do konca. Ni treba biti VIDek v raztrgani srajčici svojih bratov, pomembno je, da VIDimo, kaj se dogaja. In da tudi kaj storimo drugače.

6 VIRI IN LITERATURA

Humana. Pridobljeno na: <https://www.humana.si/>, 3. november 2022.

Karitas. Pridobljeno na: www.karitas.si, 3. november 2022.

Lopatič, Ž. *Intervju*. Februar 2023.

Mužnič, A.: *Zeleni odnos do mode*. Pridobljeno na: <https://old.delo.si/druzba/zeleni-odnos-do-mode.html>, 12. oktober 2022.

Oblak, E. *Intervju*. Februar 2023.

Obleka naredi človeka. Pridobljeno na: <https://ebm.si/obleka-naredi-cloveka>, 25. oktober 2022.

Opis projekta tekstilnica. Pridobljeno na: <https://tekstilnica.si>, 26. november 2022.

Poljanšek, A. *E-sporočilo*. Marec 2023.

Rdeči križ Slovenije. Pridobljeno na: https://www.rks.si/sl/Socialna_dejavnost/, 3. november 2022.

Trošt, N.: *Oblačila*. Interno gradivo za predmet zgodovina. Jesenice: 2011.

Vidner Ferkov, K.: *Koliko otroških solz in strupa je pa na vaši majici?* Pridobljeno na: <https://old.delo.si/znanje/potrosnik/koliko-otroskih-solz-in-strupa-je-pa-na-vasi-majici.html>, 13. oktober 2022.

Zalar, T.: *Ozaveščenost osnovnošolcev o pomenu zelenega nakupovanja in odgovornega ravnanja s tekstilnimi izdelki*. Magistrsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2020.

7 PRILOGE

Priloga 1 – anketni vprašalnik

ANKETA ZA UČENCE

Živijo!

Smo Nela in Lana iz 8. c ter Mija iz 9. b razreda in delamo raziskovalno nalogo o oblačilih in ekologiji. Namen raziskave je ugotoviti, kakšne so navade pri oblačenju in kako pogosto recikliramo oblačila. Prosimo, da izpolnite to anketo, ki nam bo v veliko pomoč. HVALA! :D

1. Spol: M   Ž

2. Kateri razred obiskuješ?   7.   8.   9.

3. V katerih trgovinah nakupuješ oblačila?

- a) Lokalne (samostojne) trgovine (Mana, Takko ...)
- b) Shopping centri (Aleja, Qlandia ...)
- c) Kakor kdaj
- d) Nakupujem prek spleta

4. Ali po končanem nošenju oblačil, oblačila ponudite sorodnikom, prijateljem, zbirnem centru?

- a) Da   b) Ne   c) Včasih

5. Kam oddate oblačila?

- a) Sorodnikom
- b) Prijateljem
- c) Zbirnim centrom (Rdeč križ, Karitas)
- d) Nikamor – damo jih v smeti
- e) Nikamor – hranimo jih doma.

6. Koliko denarja porabite povprečno (na mesec)?

- a) Več kot 50 EUR   b) Manj kot 50 EUR

7. Ali vsak mesec kupite kakšno oblačilo?

- a) DA   b) NE

8. Ali kupite oblačila ob začetku letnega časa?

- a) Da   b) Ne   c) Včasih

9. Ali se vaša garderoba ravna glede na modo?

- a) Da   b) Ne, kupim, kar mi je všeč

10. Cenovno kakšna oblačila kupuješ?

- a) Cenejša   b) Dražja (z bolj dragimi in boljšimi znamkami)   c) Povprečna cena

11. Ali bi sam kupil več, če bi ti starši dali denar?

- a) Da   b) Ne

12. Ali nosiš katera že rabljena oblačila?

- a) Da   b) Ne

Od koga jih dobiš? _____

13. Ali kdaj kupujete v trgovinah »iz druge roke, torej že rabljena oblačila«?

- a) Da   b) Ne

14. S kom nakupujete?

- a) S Starši

- b) S prijatelji
- c) Starši mi kupijo sami

15. Ali se kdaj pozanimате, iz kakšnega materiala bo oblačilo, ki ga boste kupili?

- a) Da
- b) Ne

16. Katere materiale oblačil poznaš? _____

17. Se pozanimaš, kje delajo tvoja oblačila?

- a) Da
- b) Ne

18. Ali reciklirate oblačila – iz starih naredite kaj novega?

- a) Da
- b) Ne

19. Se ti zdi, da imaš več oblačil, kot jih potrebuješ?

- a) Da
- b) Ne

20. Število oblačil

Koliko majic s kratkimi rokavi imaš? _____

Koliko oblačil z dolgimi rokavi imaš (majice, puloverji, jakne)? _____

Koliko hlač imaš in kakšne vrste (trenirka, kavbojke)? _____

Koliko trenirk imaš? _____

Imaš posebna športna oblačila?

- a) Da
- b) Ne

Koliko zimskih jaken/bund imaš? _____

Imaš pižamo? a) Da b) Ne, spim v majici

21. Kdo ima največ oblačil pri vas doma? _____

22. Katere slovenske proizvajalce oblačil poznate?

_____

23. Kaj pomeni izraz »hitra moda«?

_____

24. Kakšne barve je tvoje spodnje perilo? a) belo b) pisano c) večinoma temno

25. Kakšne vrste čevljev najpogosteje nosiš? _____

26. Ali kdaj nosiš čevlje, ki jih je nosil že kdo drug?

- a) Da
- b) Ne

Če je odgovor da, katere vrste

_____

27. Ali kdaj daš ti naprej komu čevlje?

- a) Da
- b) Ne

Če je odgovor da, katere vrste

_____

28. Meniš, da tekstilna industrija tudi onesnažuje okolje?

- a) Da
- b) Ne

Če da, kako? _____

29. Kako pogosto daš v pranje določena oblačila (kolikokrat jih oblečeš)?

Majice _____; hlače: _____, puloverji, jope: _____

30. Ali se doma kdaj pogovarjate o poceni delovni sili glede tekstila?

a) Da   b) Ne

31. Ali kdaj doma pogledate, katere standarde naj bi imela novo kupljena oblačila?

a) Da   b) Ne

32. Kako bi lahko ti prispeval – kar se tiče oblačil – da ne bi onesnaževal okolja?

33. Ali pogosto ponosiš oblačila, ki jih imaš (da niso več za uporabo)?

a) Vedno   b) Pogosto   c) Redko   d) Nikoli